

Yerel Karar Alma
Süreçlerine Katılımda
Cinsiyet Eşitliği İzleme
Çalışması

Ankara ve Mersin

KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİ

**SOSYAL
DEMOKRASİ
DERNEĞİ**

2021

İzleme çalışması başlığı:

Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılımda Cinsiyet Eşitliği İzleme Çalışması: Ankara ve Mersin Kent

Konseylere Örneği

Raporun hazırlanmasında görev alan uzmanlar:

Özgür Dirim Özkan (Dr.)

Çağdaş Kılıç

Onur Ali Taşkın

İsmet Berk Bilgiç

Nuran Emir

Kavaklıdere Mah. Havuzlu Sok.

Kardeşler Apt. No: 4/7

Çankaya / ANKARA

Tif: 0(312) 4195295

sdd@sdd.org.tr / www.sdd.org.tr

Etkiniz Onay Kodu:

DES/AB/390

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Sosyal

Demokrasi Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

Grafikler	3
Tablolar	4
Kısaltmalar	4
Yönetici özeti	5
Executive summary	8
GİRİŞ: İZLEME ÇALIŞMASININ AMACI VE KAPSAMI	11
MEVCUT DURUM	12
Uluslararası sözleşmeler ve temel metinler	12
Ulusal mevzuat	14
Kent konseyleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği	16
Kent konseylerinin ortaya çıkış dinamikleri	16
Gündem 21 ve Türkiye’de kent konseyleri	17
Ankara ve Mersin kent konseyleri	18
Kent konseylerindeki kadın meclisleri	19
YÖNTEM	20
İzleme göstergeleri	21
Veri teknikleri	21
Niceliksel araştırma: Anket çalışması	21
Niteliksel araştırma: Odak Grup Toplantısı	23
İzleme çalışmasının zorlukları, kısıtları ve araştırma etiği	23
İZLEME ÇALIŞMASI BULGULARI	23
Temsiliyet	24
Sayısal temsiliyet	24
Meclis ve çalışma gruplarında temsiliyet	24
Yönetimde temsiliyet	27
Katılım	28
Karar alma süreçlerine etki	28
Konsey faaliyetlerinde etkin katılım	29
Kadınların farklı alanlardaki katılımı	29
Ayrımcılık	31
Fırsat eşitliği	32

Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılımda Cinsiyet Eşitliği İzleme Çalışması, 2021

Gündem belirleme: Kadınların görüş ve önerilerinin kararlara etkisi	33
Eril tahakküm.....	35
Farkındalık	37
Kadınların farkındalığı.....	37
Erkeklerin farkındalığı.....	39
Politikalar.....	41
Planlama ve bütçelemede toplumsal cinsiyet eşitliği.....	41
Kent konseylerinin yerelliklerde toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen uygulamalara etkisi.....	44
Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalarının yerelliklere yansımaları	47
SONUÇ ve ÖNERİLER	49
KAYNAKÇA	52
EKLER	53
EK 1: Anket formu.....	53
EK 2: Odak Grup Toplantısı Yönergesi	59

Grafikler

Grafik 1: Keşifsel sıralı tasarım	21
Grafik 2: “Kent konseyinde kadınların temsiliyeti yeterlidir.”	24
Grafik 3: Yürütme kurulu, meclis ve komisyonlarda temsiliyet.....	26
Grafik 4:“Yönetmel pozisyonlarda kadınlar yeterince yer almaktadır.”	27
Grafik 5: “Kadın meclisleri/grupları kent konseyinin karar alma süreçlerinde etkilidir.”	28
Grafik 6: “Kent konseyi faaliyetlerinde (ekonomik, sosyal, kültürel vb.) kadınlar aktif rol almaktadır”	29
Grafik 7: “Kadınların ve erkeklerin görüş bildirdiği/ilgilendiği konular arasında farklılıklar vardır.”	30
Grafik 8: “Kent konseyinde kadın olmama ile ilişkili ayrımcılığa uğramadım.”	31
Grafik 9: “Kadınlar yaşadıkları insan hakkı ihlalleri, ayrımcılık, şiddet vb. sorunları dile getirmeleri için gerekli ortam ve fırsatı bulabilmektedir”	34
Grafik 10: “Kent konseyinde ‘erkekler kadınlardan daha iyi yöneticidir, kadınlar duygusaldır’ gibi yaklaşımlara yer yoktur”	36
Grafik 11: “Toplumsal cinsiyet eşitliği kent konseyinin önemli bir gündem maddesidir.”	37
Grafik 12: “Kent konseyinde yer alan kadınlar cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele için yeterli bilinç ve kararlılığa sahiptir.”	38
Grafik 13: “Kent konseyinde erkek üyelerin kadın üyelerle iletişime açık olduklarını gösteren davranışlar yaygındır.”	39
Grafik 14: “Stratejik plan ve bütçe içeriği oluşturulurken toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi dikkate alınmaktadır.”	42
Grafik 15: “Kent konseyinin öncülük ettiği kadın çalışmaları belediye yönetiminde yeterli ilgiyi (mali, uygulama ve yönetmel) görmektedir.”	43
Grafik 16: “Kent konseyi belediye kaynaklarının toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde kullanılmasında önemli bir işlev görmektedir.”	44
Grafik 17: “Kent konseyi eşitsizliklerin azaltılması yönündeki kuruluş amacını kendi bünyesinde sağlamıştır”	44
Grafik 18: “Kent konseyi kadın çalışmaları yaşadığınız kentte kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişimini sağlamaktadır”	45
Grafik 19: “Kadın eğitimi ve gelişimi konusunda kent konseyi bünyesinde aktif bir program takip edilmektedir”	45
Grafik 20: “Kent konseyi kadınların kent yönetimindeki etkisini arttırmaktadır.”	46
Grafik 21: “Kent konseyi kapsamında yürütülen kadın faaliyetleri ile kadın alanında çalışan sivil toplumun etkileşimi üst düzeydedir”	47
Grafik 22: “Kent konseyi ve kadın meclisi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sunmaktadır.”	49

Tablolar

Tablo 1: Anketi yanıtlayanların eğitim düzeyi	21
Tablo 2: Anketi yanıtlayanların aylık gelir aralığı.....	22
Tablo 3: Anketi yanıtlayanların sivil toplum ve siyasî parti üyeliği	22
Tablo 4: Anketi yanıtlayanlara ilişkin tanımlayıcı sorular	22
Tablo 5: Sayısal temsiliyete ilişkin ifadelerle onay	25
Tablo 6: Ayrımcılığa ilişkin ifadelerle onay	32
Tablo 7: Fırsat eşitliğine ilişkin ifadelerle onay.....	33
Tablo 8: Görev alma ve katkı sunmada fırsat eşitliğine ilişkin ifadelerle onay.....	33
Tablo 9: Kadınların görüş ve önerilerinin dikkate alınması	34

Kısaltmalar

AKK:	Ankara Kent Konseyi
ASHB:	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM:	Birleşmiş Milletler
CDEG:	Kadın-Erkek Eşitliği Yönetim Komitesi (<i>Steering Committee for Equality between Women and Men</i>)
CEDAW:	Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi (<i>Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women</i>)
CEMR:	Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (<i>Council of European Municipalities and Regions</i>)
ÇYDD:	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
KM:	Kadın Meclisi
MKK:	Mersin Kent Konseyi
OGT:	Odak Grup Toplantısı
SDD:	Sosyal Demokrasi Derneği
STÖ:	Sivil Toplum Örgütü
TCE:	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
UNCED:	BM Çevre ve Kalkınma Konferansı
YK:	Yönetim Kurulu
WEF:	Dünya Ekonomik Forumu (<i>World Economic Forum</i>)

Yönetici özeti

“Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılımda Cinsiyet Eşitliği İzleme Çalışması: Ankara ve Mersin Kent Konseyleri Örneği” başlıklı bu rapor Ankara ve Mersin kent konseylerinde toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamındaki hak ihlallerini izlemeye yönelik bir niteliksel saha çalışmasının bulgularını sunmaktadır.

Özellikle Pekin Deklarasyonu ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında sivil yapıların ve yerelliklerin öneminin altının çizilmesi, Yerel Gündem 21 ile birlikte de “katılım” mefhumunun demokratikleşmedeki önemine yapılan vurgu sonucunda toplumsal cinsiyet eşitliği daha önemli bir konumda tanımlanmaktadır. Toplumun bütün katmanlarının yönetime katılımını amaçlayan bu bakış açısı, özellikle kadınların katılımına öncelik verilmesini hedeflemektedir.

Bu bakış açısıyla hazırlanan rapor Ankara ve Mersin kent konseylerinde yer alan kadınların görüşleri doğrultusunda bir izleme çalışması ortaya koymayı amaçlamıştır. “Karma araştırma yöntemi” kullanılarak Ankara ve Mersin kent konseylerine üye 128 kadınla anket çalışması yapılarak hazırlanan raporda, anket sonuçları ışığında her iki kent konseyini temsilen bir grup kadınla birer odak grup toplantısı gerçekleştirilerek elde edilen bulgular zenginleştirilmiştir.

İki kent konseyinde de hali hazırda kadın meclisi yer almamaktadır fakat kadın meclisinin kurulması için çalışmalar devam etmektedir. Bu çalışmalar COVID-19 salgınından dolayı önemli derecede sekteye uğramış olmakla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliği merkezli çalışmalar farklı çalışma grupları ve komisyonlar tarafından yürütülmektedir.

Rapor, izleme çalışması için oluşturulan göstergeler (temsiliyet, katılım, ayrımcılık, farkındalık ve uygulanan politikalar) doğrultusunda hazırlanan anket soru formu ve bir yönerge kılavuzluğunda düzenlenen OGT’lerden elde edilen görüşler doğrultusunda oluşturulmuştur.

Her ne kadar kent konseylerindeki kadınlar tarafından, kadınların kent konseylerindeki temsiliyeti görece olarak yeterli görülse de meclis ve çalışma gruplarında, özellikle de yönetim kademesinde temsiliyet oranının önemli derecede düştüğü belirtilmektedir. Kadın temsiliyetini düşüren en önemli etkenlerden biri olarak kamudan katılan temsilcilerin genellikle erkek olması gösterilirken, Ankara Kent Konseyi’nde kadın temsiline düşüklüğü ise konseyin yeni kurulmuş olmasına ve Ankara Kent Konseyi’nin siyasi kutuplaşmanın ve siyasi çekişmelerin merkezinde yer almasına bağlanmaktadır. Kent konseylerinde kadın temsiline artmasında belediye başkanı ve kent konseyi başkanlarının kişisel çabalarının önemli bir olumlu etkiye sahip olduğu da görülmektedir. Süreç içerisinde kadın meclislerinin açılmasıyla genel olarak kent konseylerinde, özel olarak da meclis ve çalışma grupları ile yönetimde kadın temsiliyetinin artması beklenmektedir.

Kent konseylerinin görece demokratik olan yapısı kadın katılımına ve kadınların kent konseylerinin etkinliklerine katılımlarını olumlu bir biçimde etkilemektedir. Öte yandan, kadınların katılım gösterdikleri etkinliklerin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamıyla ters düşen, kadınlara atfedilen toplumsal rollerle sınırlanan alanlarda yoğunlaşması da söz konusudur.

Düzenlenen OGT ve anket sonuçlarına göre kadınlar kent konseylerinde ayrımcılığa uğramadıklarını ifade etmekte ve bu durumu kent konseylerinde cinsiyetçi davranışlara ya da söyleme maruz kalmamalarıyla açıklamaktadırlar. OGT’lerde konu derinlemesine tartışıldıkça kadınların bazı alanlarda ayrımcı söyleme maruz kaldıkları görülmektedir. Ev işleri, evlilik, çocuk bakımı, doğum izni gibi durumların kadınlara yönetsel pozisyonlarda sorumluluk vermenin önünde önemli bir engel oluşturduğu belirtilmiştir. Bu durumda önemli bir ayrımcılık alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ankete katılan kadınlar genel olarak karar alma süreçlerinde erkekler kadar eşit haklara sahip

olduklarını beyan etseler de harcadıkları emek ve mesai için hak edilen değerin verilmediğini de eklemektedirler. Öte yandan kadınların verdikleri teklif ve önerilerin karara dönüşmesinde objektif değerlendirme sıkıntısı yaşandığı da belirtilmektedir. Ayrımcılık belli alanlarda yaşansa da ayrımcılığa ilişkin sorunların dile getirilmesinde karşılaşılan zorluklar söz konusudur. Kadınların etkinlik alanlarının sadece kadınlara tanımlı işlerle belirlenme ve yerleşik cinsiyet rolleriyle tanımlanma eğilimlerinin de bir sorun olduğu ifade edilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin kent konseylerinin önemli bir gündem maddesi olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığa sahip olduklarını düşünmekte ve bu konuda dirençlerinin kent konseyinin görece demokratik ortamı içinde daha da arttığını belirtmektedirler. Kent konseylerinin görece demokratik yapısı içinde erkeklerin de –kadınlar kadar olmasa da- toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda belli bir farkındalığa sahip oldukları ifade edilmektedir. Fakat hem kadınlar hem de özellikle erkekler arasında söz konusu farkındalık, Türkiye geneliyle kıyaslama yapıldığı için olumlu olarak atfedilmekte, bunun dışında toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı konusunda önemli eksikliklerin olduğu da görülmektedir. Bu eksikliğin ardında yatan en önemli etkenin paydaş STÖ’lerdeki farkındalık eksikliğinin kent konseyine yansımaları olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte dezavantajlı gruplara, özellikle LGBTi’ye ilişkin farkındalığın çok az olduğu ya da siyasî iklimden dolayı LGBTi konusunun “çekinilen” bir konu olduğu da özellikle OGT’lerde gözlemlenmiştir.

Kent konseylerinin finansal olarak belediyeye bağımlı olması sonucunda kadınların planlama ve bütçeleme kararlarını etkilemesi oldukça zor görünmektedir. Bu konuda en önemli engel siyasî kutuplaşmanın oldukça keskin yaşandığı belediye meclisinde bulunan meclis üyelerinin siyasî angajmanlarının ön plana çıkmasıdır. Kent konseylerinin belediye meclislerine demokratik bir baskı kuramamasının nedeni olarak ise, kent konseylerinin henüz yeni bir olgu olmasına bağlanmakta, süreç içerisinde kent konseylerinin belediye meclisindeki kararlar üzerinde daha da etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda kent konseylerinin yerel ve sivil bir güç birliği olmasının önemli avantajlarından bahsedilebilir.

İzleme çalışması sonucunda altı başlıkta hak ihlali tespit edilmiştir:

- 1) Yönetimde, meclis ve çalışma gruplarında temsiliyet,
- 2) Kadınların görüş ve önerilerinin karar alma süreçlerine etkisi,
- 3) Konsey faaliyetlerine katılımı toplumsal cinsiyet rolleri,
- 4) Planlama ve bütçelemede toplumsal cinsiyet eşitliği,
- 5) Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kentsel politikalarda yetersizlik,
- 6) Diğer dezavantajlı grupların toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamına dahil edilmemesi.

Söz konusu hak ihlallerinin iki önemli nedeni vardır:

- Ulusal düzeyde aşırı derecede kutuplaşmış siyasî iklimin kentsel politikaları ve dikey boyutta sivil inisiyatifleri de kısıtlayıcı olması,
- Kent konseylerinde erkeklerin ve hatta kadınların da toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığındaki eksiklikler.

Bu nedenlerden ilki için yapılması gereken daha kapsamlı ve ulusal düzeyde bir çalışmayı gerektiren, izleme çalışması ekibi kent konseylerinde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını arttırmak için dört aşamalı bir strateji önermektedir:

İlk adım olarak kent konseyleri düzeyinde kadın meclislerinin bir an önce açılması, ikinci adım olarak çalışma gruplarında, komisyonlarda ve diğer meclislerde alınan kararların ve uygulamaların kadın meclislerinin denetiminden geçmesi ve gerektiği yerlerde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından yönlendirilmesi, üçüncü adım ise kent konseyini oluşturan bileşenlerin iç yapılarında toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının arttırılmasıdır. Dördüncü adım da erkeklere yönelik farkındalık etkinlikleridir.

Executive summary

This report titled “Gender Equality Monitoring Study in Participation in Local Decision Making Processes: The Case of Ankara and Mersin City Councils” presents the findings of a qualitative field study to monitor rights violations in the context of gender equality in Ankara and Mersin city councils.

Especially with the Beijing Declaration, the importance of civic structures and localities in achieving gender equality, and with the increasing emphasis on the importance of the notion of “participation” in democratization with the Local Agenda 21, gender equality is defined in an even more important position. This point of view, which aims at the participation of all layers of the society in the administration, aims to give priority to the participation of women in particular.

This report, prepared with this point of view, aims to put forward a monitoring study in line with the views of women in Ankara and Mersin city councils. Within this context, a survey was conducted with 128 women who are members of Ankara and Mersin city councils using the “mixed research method”, and the findings obtained were enriched by holding a focus group meeting with a group of women from both city councils in the light of the survey results.

There is currently no women's council in both city councils, but work continues to establish a women's council. Although these studies have been significantly hampered by the COVID-19 outbreak, gender equality-centered studies are carried out by different working groups and commissions.

The report was created in line with the opinions obtained from the survey questionnaire prepared in line with the indicators (representation, participation, discrimination, awareness and policies applied) created for the monitoring study and the focus group discussions were conducted by utilizing a directory.

Although the representation of women in city councils is found as relatively sufficient by women in city councils, it is stated that the representation rate in councils and working groups, especially at the management level, is significantly low. Since the representatives from the state institutions are generally male, this is one of the most important factors that reduce female representation. The low female representation in the Ankara City Council is attributed to the fact that the city council in Ankara is relatively established new and still at the center of political polarization and political conflicts. It is also seen that the personal efforts of the mayor and city council chairpersons have an important positive effect on the increase of women's representation in city councils. With the opening of women's councils in the process, it is expected that women's representation in the city councils in general, and in the councils and working groups in particular, will increase.

The relatively democratic structure of city councils positively affects women's participation and women's involvement in the activities of city councils. On the other hand, it is also possible that the activities in which women participate are concentrated in areas that conflict with the context of gender equality and are limited by the social roles attributed to women.

According to the results of the focus group discussions and survey, women state that they do not face discrimination in city councils and they explain this situation by not being subjected to sexist behavior or rhetoric in city councils. As the context is discussed in detail in focus group discussions, it is seen that women are exposed to discriminatory discourse in some areas. It was stated that situations such as housework, marriage, childcare, maternity leave constitute an important obstacle

to giving women responsibility in managerial positions. This situation appears as an important discrimination area. Although the women participating in the survey generally declare that they have as much equal rights as men in decision-making processes, they also add that they are not given the value they deserve for their labor and overtime. On the other hand, it is stated that there is a problem of objective evaluation in turning the proposals and suggestions of women into decisions. Although discrimination is experienced in certain areas, there are difficulties encountered in expressing the problems related to discrimination. It is also stated that the tendency of women's activity areas to be restricted to activities only for women and to define women's activity areas with gender roles is also a problem.

It is generally accepted that gender equality is an important agenda item of city councils. Women think that they have awareness of gender equality and state that their endurance on this issue has increased even more in the relatively democratic environment of the city councils. It is stated that, within the relatively democratic structure of city councils, men have a certain level of awareness of gender equality, though not as much as women. However, the relatively higher level of awareness is questionable since it is compared to Turkey in general, and apart from this, it is seen that there are important deficiencies in gender equality awareness. The most important factor behind this deficiency is defined as the reflection of the lack of awareness in stakeholder NGOs to the city council. However, it has also been observed that there is little awareness of disadvantaged groups, especially LGBT members, or that the LGBT issue is a "hesitant" subject, especially in focus group discussions, due to the existing political climate in Turkey.

It seems quite difficult for women to influence planning and budgeting decisions as city councils are financially dependent on the municipalities. The most important obstacle in this matter is the political engagement of the council members in the city council, where the political polarization is very sharp. The reason why city councils cannot put a democratic pressure on municipal councils on this issue is attributed to the fact that city councils are a new phenomenon, and it is thought that city councils will have more influence on the decisions of the municipal councils in the near future. In this context, the important advantages of city councils being a local and civil union can be mentioned.

As a result of the monitoring work, violations of rights under six headings were identified:

1. Representation in the administration, assembly and working groups,
2. The effect of women's opinions and suggestions on decision-making processes,
3. Gender roles in participating in council activities,
4. Gender equality in planning and budgeting,
5. Insufficiency in urban policies towards gender,
6. Exclusion of other disadvantaged groups within the scope of gender equality.

There are two important reasons for these violations of rights:

- The extremely polarized political climate at the national level has also clamped urban policies and vertical civil initiatives,
- Lack of gender equality awareness of men and even women in city councils.

While the first of these reasons requires a more comprehensive and national level work that needs to be done, the monitoring team proposes a four-step strategy to raise awareness of gender equality in city councils:

The first step is to open women's councils at the level of city councils as soon as possible, the second step is to inspect the decisions and practices taken in working groups, commissions and other

assemblies and to direct them in terms of gender equality where necessary, and the third step is to ensure that the components that make up the city council raising awareness of gender equality. The fourth step is awareness activities for men.

GİRİŞ: İZLEME ÇALIŞMASININ AMACI VE KAPSAMI

“Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılımda Cinsiyet Eşitliği İzleme Çalışması: Ankara ve Mersin Kent Konseyleri Örneği” başlıklı insan hakları izleme çalışması Ankara ve Mersin kent konseylerinde kadınların konseylerdeki “katılım” haklarından yararlanma süreçlerini ve durumlarını incelemek, bu konuda ortaya çıkan insan hakları ihlallerini tespit edip bu nedenlerin gerekçelerini göstermek ve ayrıca bu ihlallerin önlenmesi için öneriler sunmaktır.

“Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı” hak kategorisi kapsamında değerlendirilen izleme çalışması, Etkiniz AB Programı insan hakları izlemesi kapsamında “insan hakları uygulamalarının iyileştirilmesi amacıyla veri toplama, doğrulama ve savunuculuk” etkinliğinin bir parçası olarak, seçilen iki kent konseyinde; Ankara ve Mersin kent konseylerinde kadın katılımını engelleyen veya kısıtlayan etkenleri ve olguları izlemeyi amaçlamaktadır.

Çalışma, Sosyal Demokrasi Derneği’nin ana faaliyet konusu olan katılımcı demokrasi, kadınlar ve gençlerin karar alma süreçlerine katılımı konularında yaptığı çalışmalar çerçevesinde iki büyükşehir (Ankara ve Mersin) belediyesindeki kent konseylerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesini hedeflemektedir.

İzleme çalışması sadece çalışma kapsamında yer alan kent konseyi üyesi kadınları değil, aynı zamanda hak ihlallerinde özne pozisyonunda yer alan erkeklerin de söz konusu haklar ve bu hakların ihlallerine neden olan olgularla ilgili farkındalık yaratarak, hak ihlaline gerekçe olan durumların ortadan kalkması erimine veri sağlamayı amaçlamaktadır.

MEVCUT DURUM

Uluslararası sözleşmeler ve temel metinler

Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2014-2017 raporunda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin (TCE) önemi şu şekilde vurgulanmaktadır:¹

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi insan haklarının korunması, demokrasinin düzgün bir şekilde işlemesi, hukukun üstünlüğüne saygı gösterilmesi, ekonomik büyüme ve rekabet için hayati bir öneme sahiptir.”

Yukarıdaki alıntıda da görülebileceği üzere, TCE (toplumsal cinsiyet eşitliği) insan haklarına ve evrensel demokratik ilkeler üzerine kurulacak bir toplumsal yapının en önemli anahtarlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmasına dair evrensel düzenlemeler yarım yüzyıldan daha uzun bir süredir dünyanın gündemindedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında **Birleşmiş Milletler “Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme”**, BM Genel Kurulu’nun 20 Aralık 1952 tarih ve 640 (VII) sayılı kararıyla kabul edilip imza, onay ve katılıma açılmıştır. Sözleşme 7 Temmuz 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeye 12 Ocak 1954 tarihinde katılmış ve 25 Mayıs 1959 tarihinde onaylamıştır. Sözleşmede önem atfedilen noktalardan birisi de imzacı devletlerin sadece bu hakları tanımalarının değil, bu haklarının hak sahipleri, yani kadınlar tarafından kullanılması yönünde gerekli düzenlemeler yapması ve bu hakların değerlendirilmesini özendirici etkinlikler düzenlemesidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesinde ise ayrımcılık yasağını şu şekilde tanımlar:

Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında en önemli tarihsel adımlardan biri 1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen kısaca **CEDAW** (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*) olarak bilinen **“Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi”**dir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması önündeki en önemli engeli **“cinsiyet ayrımcılığı”** olarak kabul eden CEDAW, kadınlara karşı ayrımcılığı şu şekilde tanımlamaktadır:

“Kadınlara karşı ayrımcılık” terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.”(CEDAW, Madde 1)

Bu tanımda sadece hakların tanınması değil, kadınların bu haklardan yararlanmasına yönelik vurgu da dikkat çekicidir. Önce BM Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme, sonra CEDAW toplumsal cinsiyet eşitliği alanında özellikle kadınların statülerinin düzelmesi yönünde önemli katkılar sağlamıştır. Fakat kadın-erkek eşitsizliğinin devam etmesi ve “bütün insanların iyiliği için ciddi sonuçlar doğurabilecek başlıca engellerin varlığını sürdürdüğünü kabul ederek” (Pekin Deklarasyonu,

¹ “Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2014-2017”, s.2.

Madde 5) 1995 yılında Pekin’de toplanan “**Dünya Kadın Konferansı**” sonucunda yayınlanan deklarasyonda, söz konusu eksikliklerin giderilmesi için özellikle kadınların güçlendirilmesi konusu öne çıkartılmıştır. Bu bağlamda kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı geniş bir çerçevede “yetkiye ulaşma sürecine katılmaları dâhil, eşitlik anlayışıyla toplumun bütün alanlarına tam katılmaları eşitlik, kalkınma ve barışın sağlanması için temel koşul” olarak tanımlanmıştır. (Madde 13) **Pekin Deklarasyonu**’nun “Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar” başlıklı bölümü yalnızca kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımını basit bir adalet veya demokrasi talebi olarak değil, aynı zamanda kadınların çıkarlarının göz önüne alınması için gerekli bir koşul olarak da tanımlamaktadır. Bu bağlamda kadınların karar alma mekanizmalarına faal katılımı **karar almanın bütün düzeylerine kadın bakış açısının yerleştirilmesi** olarak kavramsallaştırmaktadır. (Madde 181)

Pekin Deklarasyonu ile belirlenen stratejik hedefler arasında yer alan “Kadınların yetkili ve güçlü mevkilere ve karar alma süreçlerine eşit ulaşmalarını ve tam katılmalarını sağlayacak önlemler almak” doğrultusunda yapılacak eylemler kapsamında şu başlıklar dikkat çekicidir:

190.(f):Hükümet dışı kuruluşları ve araştırma kurumlarını desteklemek.

190.(g):Yerli halktan kadınların karar alma mekanizmalarına bütün düzeylerde daha çok katılmalarını teşvik etmek.

Bu bağlamda Pekin Deklarasyonu TCE’de STÖ’lere ve yerelliklere önem atfetmesiyle öne çıkmaktadır.

BM’nin 2016 yılında belirlediği ve 2030’da ulaşmayı hedeflediği “**Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları**” arasında toplumsal cinsiyet eşitliği de önemli bir yer kapsamaktadır. “Toplumsal cinsiyet eşitliği” amacı kapsamında bulunan dokuz hedeften beşincisi şu şekilde tanımlanmıştır:

Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılmalarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar tanınmasının güvence altına alınması.

Kadınların siyasal alandaki katılımları toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dair önemli görülen hususlardan bir tanesidir. Kadınların siyasal katılımıyla ilgili Avrupa Konseyi’nin yürüttüğü çalışmalar dikkat çekicidir. Avrupa Konseyi bünyesinde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik ilk komite 1979 yılında kurulmuş ve komitenin fonksiyonlarının genişlemesiyle birlikte 1992 yılında Konsey bünyesinde “**Kadın-Erkek Eşitliği Yönetim Komitesi**” (**CDEG: Steering Committee for Equality between Women and Men**) kurulmuştur.

CDEG’in 2010 yılındaki “Gerçek Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ulaşmak için Hukuk Önünde Eşitlik ile Fiili Eşitlik Arasındaki Uçurumun Kapatılması” başlıklı karar metninin “Politikalar” bölümünde kadınların sadece kadın ve toplumsal cinsiyeti odağa alan konularda değil, bütçeleme, stratejik planlama ve benzeri alanlarda etkin katılımı hedeflenmiş, bu hedef doğrultusunda gerekli insan kaynağı ve mali kaynakların sağlanacağı belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ulusal mekanizmaların özellikle STÖ’lerle yakın iş birliği halinde olmasına ve STÖ’lerin etkinliklerinin desteklenmesine özel önem verilmiştir. (Madde 22)

Pekin Deklarasyonu ile önemi vurgulanan kadınların sivil ve yerel katılımı konusu Mayıs 2006 tarihinde “Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi” (CEMR: *Council of European Municipalities and Regions*) ve ortakları tarafından imzalanan “**Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı**” kadınların yerel katılımını bir adım öteye taşıyan yerindenlik ilkesini şu şekilde tanımlamıştır:

Yerindenlik ilkesi kadınların ve erkeklerin eşitlik haklarının uygulanmasında özel bir önem taşımaktadır. Söz konusu ilke tüm yönetim seviyelerinde- Avrupa düzeyi, ulusal, bölgesel ve yerel - geçerlidir. Avrupa'daki bölgesel ve yerel yönetimlerin çok farklı alanlarda sorumlulukları mevcuttur ve bu sorumlulukların her biri hizmet götördükleri nüfusun günlük yaşamını eşitliğin geliştirilmesi anlamında uygulamada etkileyecek olumlu bir rol üstlenebilir ve üstlenmelidir. (s.4)

CEMR'in yerindenlik ilkesine yaptığı vurgu, kadınların bu sayede kendi yaşam deneyimlerinin, becerilerinin ve yaratıcılıklarının da dikkate alınmasına yöneliktir. Yerindenlik ilkesi doğrultusunda - yerel ve bölgesel yönetimlerin- kadınların ve erkeklerin karar alma süreçlerine dengeli katılımlarını sağlamakla yükümlü olduklarının altı çizilmektedir (Bölüm 1, İlkeler: 3).

Ulusal mevzuat

Türkiye Cumhuriyeti kadınlara başta seçme ve seçilme hakkı olmak üzere birçok hakkı görece olarak erken tanıyan ülkelerden biridir. Öte yandan söz konusu haklar toplumsal düzenlemelerin ve uygulamaların yetersiz kalmasından dolayı ihlale açık bir konumda olmuştur. Kadın hakları ile ilgili birçok uluslararası sözleşmeye imza atmış olan Türkiye cinsiyet eşitliği konusunda olumsuz bir eğilim göstermektedir. Mart 2021'de yayınlanan **Dünya Ekonomik Forumu (WEF) 2020 Cinsiyet Eşitliği Raporu**'na göre Türkiye 153 ülke arasında cinsiyet eşitliği sıralamasında 130. sırada bulunmaktadır.² Yeni milenyumun başlarında genel olarak insan hakları, özel olarak da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde ilerleme kaydedebilmesi yönünde beklentilerin olmasına karşın, Türkiye 2006 yılından bu yana bu konuda gözle görülür bir düşüş göstermektedir. Dünya Cinsiyet Eşitliği Sıralaması'nda 2006 yılında 105. sırada olan Türkiye 15 sene içinde 25 sıra gerilemiştir.

Türkiye'nin ilk imzacısı olduğu ve parlamentosunda ilk onaylayan ülke olduğu **İstanbul Sözleşmesi**'nden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıklamaları ardından 20 Mart 2021 tarihinde çıktığının Resmî Gazete'de duyurulması, kuşkusuz ki Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi için olumsuz bir gelişmedir.

Türkiye'de **1924 Anayasası** kadın veya erkek ayrımı yapmaksızın tüm yurttaşlarına belli haklar tanımıştır. Örneğin 69. madde ile ayırım yapılmaksızın bütün yurttaşlar kanun önünde eşit sayılmış, 1930 yılında yürürlüğe giren Belediyeler Kanunu ile kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı tanınmıştır. Bu hak daha da genişletilerek 1934 yılında Anayasa'nın 10. maddesinde yapılan düzenleme ile bütün seçimlerde kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. **1961 Anayasası** ile birlikte Anayasa'da yer alan "insan haklarına dayanan devlet" ifadesine koşul olarak 12. maddede kanun önünde cinsiyet ayrımının yapılamayacağı belirtilmiştir. **1982 Anayasası**'nda 10. Madde genişletilerek devletin kadın-erkek eşitliğinin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğu ve bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı eklenmiştir.³

Türkiye Cumhuriyeti'nin kadın hakları konusunda uluslararası sözleşmeleri sıkı bir şekilde takip ettiği ve kadın haklarına yönelik sözleşme ve kararları kısa sürede tanıdığı bilinmektedir. 1982 Anayasası'nın 90. maddesi şu şekildedir:

² World Economic Forum (2021) "Global Gender Gap Report 2021: Insight Report", Çevrimiçi yayın: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf sayfa: 343

³ Ülger, Gülçin Erokşal (2015) Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Uygulamalarıyla İlgili Bir Değerlendirme, Yasama Dergisi, Sayı 31, s.5

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

Türkiye'nin uluslararası antlaşmaları imzalamasına ve Anayasa'nın 10. maddesinin Türkiye Devleti'nin imzaladığı uluslararası antlaşmalara öncelik vermesine rağmen, Türkiye'nin bu anlaşmaları uygulamaya yönelik girişimlerinin ve aldığı tedbirlerin yetersizliği uluslararası zeminde sıklıkla eleştirilen bir konu olagelmıştır. Örneğin, 2010 yılında CEDAW Komitesi'nin Türkiye oturumunda hükümetten Sözleşme'ye uymasını isteyerek Türkiye yasalarında yaşamın her alanında kadına yönelik ayrımcılığı yasaklayan bir madde olmamasını ve devletin kapsamlı bir ayrımcılıkla mücadele mevzuatının bulunmamasını eleştirmesi bunlardan en önemlisi olarak gösterilebilir.⁴

Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda aldığı en büyük eleştiri, imzaladığı uluslararası sözleşmelere ve mevzuatta yaptığı olumlu değişikliklere rağmen uygulama ve içtihatındaki eksikliklerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada yetersiz kalışıdır. Örneğin 2019-2023 yılları arasını kapsayan **Onbirinci Kalkınma Planı**'nın 600.8. maddesinde "kadınların kamuda yönetim ve karar organlarında daha fazla oranda yer almalarını sağlayamaya yönelik farkındalık artırılacak, yönlendirici ve teşvik edici yöntemler geliştirilecektir" maddesine rağmen bu yöntemlerin ne olacağı, nasıl geliştirileceği, kimler tarafından geliştirileceği muallaktır.

Öte yandan "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı"nın hazırladığı "**Kadının Güçlenmesi Eylem Planı 2018-2023**" özellikle CCRE'nin "yerellik" vurgusunu içselleştirmeye yönelik bir programa sahip olmasından ötürü ve "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri"yle uyumlu olmasıyla dikkate değerdir. Bu bağlamda "eylem planı" sorumluluğun, nerede, kimler tarafından yerine getirileceğinin adresini sunmaktadır. Eylem planının 15. maddesi şunu içermektedir:

Siyasal yaşama katılımın ilk basamağı kabul edilen ve demokrasinin gelişmesinde kilit rolü olan yerel yönetimlerde kadınların temsili, yerel düzeyde alınan kararların kadın erkek eşitliğine daha duyarlı olması bakımından son derece önemlidir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden "toplumsal cinsiyet eşitliği" ve "kadınının güçlenmesi" hedefine ulaşılabilmesi bağlamında, kadınların yerel düzeyde karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması ayrıca gereklidir.

Dünya'daki genel eğilimin tersine, Türkiye'de kadınların yerel düzeyde karar alma mekanizmalarına katılımının parlamenter düzeyden daha düşük olduğuna dikkat çekilen Eylem Planı'nın, kadının güçlendirilmesinde yerel mekanizmalara daha çok görev ve sorumluluk vermesi bu bağlamda oldukça anlamlıdır.

2017 yılında kurulan "Yerel İzleme, Araştırma ve Uygulamalar Derneği (YERELİZ)" Ekim 2020'de yayınladığı "**Kadın Hakları Alanında Çalışan Sivil Toplum Örgütleri için Yerel Savunuculuk Rehberi**"nde kadınların yerel düzeyde karar alma mekanizmalarına katılımlarında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "**Hemşehri Hukuku**" olarak da anılan 13. maddesine referans vermektedir. Belediye Kanunu'nda belirtildiği şekliyle;

⁴ Karacık, N. E. Ve Seral, G. (2016) Katılımcı Kitapçığı: Anayasal Haklar, Yeni Çözümler Derneği: Kadının İnsan Hakları Eğitimi, İstanbul, s.5.

Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır.

“Hemşehri Hukuku” belediye çalışmalarında sivil topluma bilgilenme ve katılım hakkını net bir şekilde tanımaktadır. Belediye Kanunu’nun 76. maddesi ile belediyelerin sivil toplumla bu konuda yapacağı işbirliği için kent konseyleri önemli bir paydaş olarak şu şekilde tanımlanmaktadır.

Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent Konseyleri sivil inisiyatifle yerelliğin bir arada tanımlandığı, aynı bağlam içerisinde kendisini var ettiği kurumsal düzlem olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için de çok önemli bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kent konseyleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği

Kent konseylerinin ortaya çıkış dinamikleri

Kent konseylerinin (KK) fikri temelleri uluslararası platformlarda çevre sorunlarının konuşulmasına dayandırılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında artan sanayileşmenin sonucu olarak dünyanın doğal dengesinde görülen hızlı bozulma, 20. yüzyılın ikinci yarısında çeşitli çevrelerden insanları arayışlara itmiş, küresel konsensüs ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu durumla ilgili ilk gelişme, 1972 yılında Birleşmiş Milletler (BM) önderliğinde düzenlenen İnsan Çevresi Konferansı’nda (Stockholm Konferansı) çevre sorunlarının bölge gözetilmeksizin tüm dünyanın ortak sorunu olarak ele alınmasıdır. Bu konferansta çözümün ana odağına devleti yönetenler alınmış ve sivil toplum konu dışında kalarak yöneticiler düzeyinde çözüm olanakları tartışılmıştır.

Çözüm olanaklarının küresel bağlamda vurgulandığı bir diğer konferans da Kanada’nın Vancouver şehrinde, 1976 yılında düzenlenen **Habitat 1**’dir. Stockholm’de alınan kararlardan farklı olarak sosyal alan vurgusu da görülen bu toplantıda devlet merkezli çözümlerin sosyal karşılığı konuşulmaya başlamıştır.⁵

Çevre sorunlarının üstesinden gelebilmek için kullanılan **sürdürülebilir kalkınma** kavramı ise ilk kez, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nca hazırlanan **Brundtland Raporu**’nda; “Bugünün gereksinimleri, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden

⁵UN Conference on Human Settlements (1976) Summary and Observations on Proceedings of HABITAT, Ontario Ministry of the Environment. (s.3)

<https://webdosya.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/dokumanlar/Summay%20&%20Obsercation%20on%20proceedings%20of%20HABITAT,%201976.pdf>

karşılıyan kalkınma” olarak tanımlanmıştır.⁶Brundtland Raporu genel olarak, yoksulluğun ortadan kaldırılmasını, doğal kaynaklardan elde edilen yararın dağılımında eşitliğin sağlanmasını, nüfus kontrolünü ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesini sürdürülebilir kalkınma ilkesi ile doğrudan ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda raporda, ekonomik büyümenin çevre dostu bir perspektifle gerçekleştirilebileceği varsayımından yola çıkılarak, hem dünyadaki çevre sorunlarının üstesinden gelebilmek hem de yoksulluğu önlemek için, gelişmekte olan ülkelerin önemli rol oynayacağı anlayışıyla, yeniden yapılanmayı sağlayacak uzun dönemli bir büyüme çağına girilmesi gerektiği öne sürülmüştür.⁷

Kent konseylerinin güncel varlığı ise 1992 yılında Rio’da yapılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nı (UNCED) referans almaktadır. Konferans’ın temel çıktısı olan “**Gündem 21**” başlıklı küresel eylem planının oluşturulmasından önce Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen hazırlık toplantılarında, yerel yönetimlerin ve konuya duyarlı sivil toplum kuruluşlarının çabalarına karşın, özellikle ulusal heyetlerde yer alan merkezi yönetim kuruluşlarının temsilcileri, yerel yönetimlerle ilgili 28. Bölümün içeriğine karşı çıkmış ve Yerel Gündem 21’in taslağa alınmasına sıcak bakmamışlardır.⁸ Zirve’ye çok az bir süre kala Brezilya’nın bir başka kentinde, Curitiba’da toplanan yerel yönetimlerin ve bu girişimi destekleyen sivil toplum kuruluşlarının yoğun baskısı ve girişimleri sonucunda **Yerel Gündem 21**, ancak dördüncü ve son hazırlık toplantısında, Gündem 21 taslağı artık son biçimini alırken dâhil edilebilmiştir.

Gündem 21’in başlıkları 4 kısımdan oluşmaktadır:

- 1) Sosyal ve Ekonomik Boyutlar,
- 2) Kalkınma için Kaynakların Korunması ve Yönetimi,
- 3) Temel Grupların Rollerinin Geliştirilmesi,
- 4) Uygulama Araçları.

KK(kent konseyleri) ve benzeri yerel katılımcı sivil yapıların ortaya çıkışı ve desteklenmesi, Gündem 21’in üçüncü kısmındaki özellikle “Hükümet-dışı kuruluşların rolünün güçlendirilmesi” (Bölüm 27), Gündem 21’in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri (Bölüm 28) başlıklarına dayanmaktadır. KK ve benzeri yapılarla yerel yönetimlerde sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımının sağlanması ve karar alma süreçlerindeki etkisinin artırılması hedeflenmektedir.

Gündem 21 ve Türkiye’de kent konseyleri

Gündem 21’in Türkiye’deki izdüşümü, 1996 yılında **Habitat-II** olarak adlandırılan toplantıda görülmektedir. Habitat-II’de sürdürülebilir kalkınma hedeflerine nasıl ulaşılabileceği konu edilmiş ve sonunda Yerel Gündem 21 belgesi oluşturulmuştur.

Habitat Gündemi’nde, “Sürdürülebilir Kalkınma”nın vazgeçilmez temelini demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve halka hesap veren yönetimler olduğu belirtilmektedir. Böylelikle,

⁶ <http://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> (Erişim tarihi: 28.11.2020)

⁷ Ağca, B., *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg, 26 Ağustos – 4 Eylül 2002)*, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı VII, 2002, Çevrimiçi sürümü. (Erişim Tarihi: 8 Ocak 2021) (http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa)

⁸ Age, s.19

21. yüzyılın başlarına damgasını vuran “yönetişim” ilkesinin de temel çerçevesi çizilmiş olmaktadır.⁹ Yönetişimin yegâne unsuru olan sivil katılım da sivil toplum kuruluşları üzerinden ilerlemektedir. Yerel Gündem 21 sürecini sahiplenen ve buna bağlı olarak, “yerel yönetim” anlayışını yeni bir “yönetim ahlaki” olarak benimseyen yerel yönetimlerimiz, katılımcı, şeffaf, hesap vermeye ve demokratik denetime açık bir yerel yönetim anlayışının gelişmesine ve yerleşmesine de öncülük etmektedirler.¹⁰ Buna bağlı olarak kent konseyinin görevleri Kent Konseyi Yönetmeliğinin 6. Maddesi ile aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:¹¹ 2006 yılında mevzuatı oluşturulan KK’lerin tanımlı görevlerinin (Madde 6) “Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek”i ve (Madde 6/ç) özellikle de “Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak”ı da içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, (Madde 6/ğ) Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği uygulama ve içtihadında yer alan eksikliğin kısmen KK’ler tarafından doldurabilme potansiyeli taşıdığı öne sürülebilir.

Türkiye’de **gönüllülük esaslı katılım** sağlanan KK’ler değişen ihtiyaçlara göre kente göre farklılaşarak kendini şekillendirmektedir. Ayrı bir bütçesi bulunmamakla birlikte gerektiğinde belediye bütçesinin içinden finanse edilir. Varlığı itibariyle bir **Danışma Kurulu** olarak görülmelidir. Yukarıdaki ilkelere göre yapılan faaliyetler, çalışma grupları ve meclisler etrafında şekillenir. Çalışma grupları ve meclislere her kesimden yurttaşın katılması beklenmektedir. Merkezî ve yerel yönetimin dışında kalan meslek odaları, üniversitelerin temsilcileri, mahalle muhtarları gibi tüm yerel aktörler ortak çalışmalara davet edilir. KK’lerin almış oldukları kararlar ilkin belediye meclisi toplantısında görüşülür ve karara bağlanır. Bazı sivil toplum kuruluşları da KK üyesidirler. Dolayısıyla bu şekilde belediyenin karar alma sürecine dolaylı bir katılım söz konusu olmaktadır.¹²

Dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de “hükümet-dışı kuruluşlar” terimini en iyi karşılayan vakıf ve derneklerin, sivil toplum grubunu oluşturan farklı kuruluşlar arasında özel bir konumu ve işlevi bulunmaktadır. KK’lerde yerel ölçekte etkinlik gösterenlerin yanı sıra, ulusal ölçekli vakıf ve derneklerin il temsilcilikleri de yer almaktadır. Bununla birlikte, sayıları yüzlerle, hatta binlerle ifade edilen derneklerin bulunduğu bazı kentlerde, bunlar arasında bir gruplandırmaya gidildiği ve konseylerdeki temsilin buna göre belirlendiği görülmektedir.¹³

Ankara ve Mersin kent konseyleri

Türkiye’de KK’ler 8 Ekim 2006 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 26313 sayılı **Kent Konseyi Yönetmeliği**’ne dayanarak kurulmaktadır. Bu gün itibariyle Türkiye’de 1400 belediyenin yaklaşık 400’ünde kent konseyi kurulmuştur ve KK’lerin kurulmasına ilişkin çalışmalar 31 Mart 2019 yerel seçimiyle birlikte hız kazanmıştır.¹⁴

⁹ Age, s.23

¹⁰ Age, s.39

¹¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10687&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim tarihi: 28.11.2020)

¹² Gündüzöz, İ. (2012). *Küreselleşme Çerçevesinde Türkiye’de Sivil Toplum ve Belediye İlişkileri*, Türk İdare Dergisi

¹³ Emrealp, s.67.

¹⁴ Şahin, S. Z. Vd. (2020) *Ankara Kent Konseyi 2019-2020 Faaliyet Raporu*, Ankara Büyükşehir Belediyesi. s.31

“Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılımda Cinsiyet Eşitliği İzleme Çalışması: Ankara ve Mersin Kent Konseyleri Örneği” kapsamında olan Mersin ve Ankara KK’lerine baktığımızda, Mersin Kent Konseyi’nin (MKK) 18 Ağustos 2014 tarihinde, Ankara Kent Konseyi’ne (AKK) göre daha erken bir tarihte kurulmuş olduğu görülmektedir.¹⁵ Her ne kadar resmî olarak 29 Haziran 2019’da ilk genel kurulunu toplayarak açılışı yapılan AKK’nin (Ankara Kent Konseyi) kuruluşu MKK’ye (Mersin Kent Konseyi) göre daha yeni olsa da, Ankara’da KK’nin kurulmasına ilişkin girişimler daha eski tarihlere dayanmaktadır. Ankara’da 1999 yılında sivil bir inisiyatif olarak KK kuruluş çalışmalarının başlamış olduğu bilinmektedir.¹⁶ 2009 ve 2014 yıllarında KK genel kurullarının toplanmış olmasına rağmen yaygın etki sağlanamamıştır. 30 Mart 2019 yerel seçimiyle birlikte yerel yönetimdeki siyasî değişikliği takiben AKK’nin kurulmasına yönelik çalışmalarla yaklaşık bir buçuk sene önce kuruluşu tamamlanmıştır. AKK’de halen yaklaşık 550 kurum ve kuruluştan oluşan geniş bir bileşen ağı vardır.¹⁷ MKK’ye üye bir grupla yaptığımız toplantıda ise, Mersin’de Ocak 2021 tarihi itibarıyla 459 bileşenin olduğu aktarılmıştır. AKK ile yapılan toplantıda 550 bileşenin yaklaşık 200 kadın temsilcisi olduğu belirtilmiştir. MKK’nin 459 üyesinin ise yüzde 38’i kadın temsilcidir. Her iki kent konseyinde de Kadın Meclisi (KM) henüz kurulmamıştır.

Kent konseylerindeki kadın meclisleri

KK’lere bağlı olan KM’ler (kadın meclisleri) sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile yerelde TCE (toplumsal cinsiyet eşitliği) konularına eğilmektedir. KM’lerin dâhili ve harici olmak üzere iki farklı hedefi tanımlanmıştır.

- **Dâhili hedef:**KK’lerde cinsiyet eşitliğini sağlamak,
- **Harici hedef:**Kent genelinde TCE’ye yönelik politikaların ve uygulamaların yaygınlaştırılması.

Bu bağlamda kentte yaşayan kadınlara yönelik meslekî ya da kültürel beceri kazandırma, şiddete yönelik farkındalık çalışmaları, anne-çocuk sağlığı gibi çeşitli konularda eğitimler, sorunların tartışılması için açık platformlar ve kent planlamasına yönelik öneriler geliştirilmektedir.

AKK’de şu an için bir KM bulunmasa da AKK’den bir grup kadın üye ile yaptığımız toplantıda AKK’nin yeni kurulduğuna ve arada küresel salgın sürecinin yarattığı olumsuz koşullara dikkat çekilerek, KM’nin kurulmasına yönelik çalışmaların başladığı bilgisi aktarılmıştır. Bir katılımcı AKK içinde KM’nin kurulmasına ilişkin inisiyatifi şu şekilde özetlemektedir:¹⁸

Zaten KK yönergesinde var. Bu biliniyor. Bizim KK yaklaşık bir buçuk seneyi buluyor. Kadınların temsili oldukça yüksek. Yüzde anlamında az belki ama aktif olarak çalışan çok. KM için ciddi bir baskı da yapılıyor içeriden. Ön hazırlıkları tamam ama ne zaman kurulacağını bekliyoruz.

¹⁵ Hürriyet, 19 Ocak 2016 (<https://www.hurriyet.com.tr/merzin-kent-konseyi-yeni-hizmet-binasina-kavustu-37229957>)

¹⁶ Özkan, Ö. D. (1999) *Sivil Toplum Örgütleri ve Yerel Yönetimler İlişkilerine bir Örnek: Ankara Kent Konseyi Girişimi*, yayınlanmamış yüksek lisans ders raporu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı, Ankara: ODTÜ.

¹⁷Şahin, s.34

¹⁸ Rapor içinde AKK üyesi kadınlarla yapılan OGT’den yapılan alıntılar mavi renkle, MKK üyesi kadınlarla yapılan OGT’den yapılan alıntılar ise turuncu renkle vurgulanmıştır.

Yaptığımız görüşmede AKK genel başkan yardımcısı Savaş Zafer Şahin ise AKK’de henüz KM’lerin kurulmamış olmasının nedenini, KM’leri mümkün mertebe siyasî partilerin hegemonyası dışında tutma gayretleri olduğunu belirtmektedir. Her ne kadar AKK içinde henüz bir KM kurulmamış olsa da farklı çalışma gruplarında ve meclislerde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmaların yapıldığına, bu konuda etkinliklerin düzenlendiğine dikkat çekilmektedir. Araştırma kapsamında düzenlediğimiz Odak Grup Toplantısı’nda (OGT) bir katılımcı şunları aktarmıştır:

Farklı başlıklar altında birçok çalışma grupları var ama kadın çalışma grubu yok. Fakat her grup kendi içinde bunu çalışabiliyor. Mesela ben Hacı Bayram Veli Kültür ve Etkileşim çalışma grubundayım ve biz 25 Kasım’da “Kadına Şiddete Hayır” diye çok büyük bir etkinlik yaptık. Balonlar uçurduk. Siyasetten katılımcılar oldu. Drone çekimler yapıldı. Medyaya yansıtıldı. Aslında herkes kendi grubunun içinde kadına dair çalışıyor. Ama [kadın] çalışma grubu olarak olmuyor.

Bir başka OGT katılımcısı da bu konuda AKK üyesi kadınların duyarlı olduğunu ve toplumsal cinsiyete yönelik çalışmaları kendi çalışma gruplarında sıklıkla dile getirdiklerini, kadın meclisi için çalışmaların da bir yandan “titizlikle” devam ettiğini eklemektedir:

Lobiciliği yapıyoruz.KM ve TCE hepimizin çok önemseydiği bir konu zaten. Hassasiyeti olan kadınlar olarak görev aldığımız gruplarda yerine getiriyoruz. Örgütlü bir vaziyette çalışma grubu olarak maalesef yok ama çalışıyoruz. Altyapısı hazırlandı, çalışma da başlayacak. KM kesinlikle başlayacak. Çalışması titizlikle yapıldığı için biraz yavaş oluyor.

Daha eski bir tarihte kurulmuş olmasına rağmen MKK’de KM’nin kurulmamış olmasının nedeni ise daha çok KK’nin toplumsal cinsiyet çalışmalarını “**Kadın ve Siyaset Komisyonu**” adı altında kurulan yapıda yürütmesidir. Kadın ve Siyaset Komisyonu’nun birçok etkinlikte yer aldığı, toplumsal cinsiyete yönelik birçok etkinlik organize ettiği görülmektedir. Her iki kent konseyinde de hali hazırda bir KM yapılanmasının olmadığı, bu konuda çalışmaların devam ettiği, TCE’ye yönelik çalışmaların çalışma grupları ve komisyonlarda yürütüldüğü belirtilmiştir. KM kurulma süreci COVID-19 salgını dolayısıyla önemli derecede sekteye uğramıştır.

YÖNTEM

İzleme çalışmasının veri toplama yaklaşımı“**karma araştırma yöntemi**” (*mixed research method*) olarak bilinen, niteliksel ve niceliksel araştırma tekniklerinin bir arada kullanıldığı yorumsamacı yaklaşımdır. Farklı karma araştırma tasarımları arasından, araştırmanın amaç ve bağlamına uygun şekilde “**Keşifsel Sıralı Tasarım**” (*exploratory sequential design*) kullanılmıştır.¹⁹Keşifsel sıralı tasarımda bir araştırmada sıralı olarak öncelikle niceliksel araştırma teknikleri sonrasında ise niteliksel araştırma teknikleri kullanılır. Niceliksel araştırma teknikleri ile elde edilen verinin açıklamakta yetersiz kaldığı, ya da niceliksel veri ile elde edilen sonuçların daha da derinleştirilmesi için niteliksel araştırma teknikleri kullanılır.

¹⁹Creswell, J.W. ve Clark, V.L. (2011) *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, California: Sage Yayınları. (s.82)

Grafik1: Keşifsel sıralı tasarım

İzleme göstergeleri

Keşifsel sıralı tasarımda öncelikle araştırmanın amacı ve nedeni bağlamında yazın taramasını içeren bir ikincil araştırma (masabaşı çalışması) ile araştırmaya konu olan çalışmaya ilişkin göstergeler belirlenir. Bu göstergeler çerçevesinde oluşturulan bir soru formu ile nicel veri toplanır. Nicel verinin değerlendirilmesi sonrasında göstergelerin bazılarının daha çok ön plana çıktığı bir yönerge ile niteliksel araştırmada kullanılır.

Bu izleme çalışmasında gerçekleştirilen yazın taraması sonucunda, KK'lerde kadın katılımını izlemeye yönelik olarak beş gösterge belirlenmiştir:

- 1) Temsiliyet,
- 2) Katılım,
- 3) Ayrımcılık,
- 4) Farkındalık,
- 5) Uygulanan politikalar.

Veri teknikleri

Niceliksel araştırma: Anket çalışması

Niceliksel araştırma kapsamında 44'ü AKK 84'ü MKK üyesi toplam 128 kadınla çevrimiçi anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ankette katılımcıların sosyo-ekonomik durumları ile ilgili bilgi alınmış, ankete katılan katılımcıları daha iyi tanıyabilmek için sosyo-kültürel alışkanlıklarını 1'den 10'a kadar, en düşük düzeyden en yüksek düzeye doğru değerlendirdikleri sorular sorulmuştur. Katılımcılara bazı ifadeler sunulmuş, bu ifadeleri 1'den 4'e kadar "kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum" şeklinde değerlendirdikleri *likert* ölçeği sunulmuştur.

Yaş ortalaması 41,8 olan katılımcıların eğitim düzeyinin genel olarak, beklendiği gibi, yüksek olduğu gözlemlenmiştir:

Tablo1: Anketi yanıtlayanların eğitim düzeyi

%	Ankara	Mersin	Toplam
Bir okul bitirmeyen	0,0	1,2	0,8
İlkokul	0,0	1,2	0,8
Ortaokul	0,0	2,4	1,6
Lise	4,6	8,3	7,0
Ön Lisans	9,1	8,3	8,6
Lisans	40,9	52,4	48,4
Yüksek Lisans	36,4	19,1	25,0
Doktora	9,1	7,14	7,8

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, katılımcıların büyük çoğunluğu; yüzde 89,8'i yükseköğretim ve üstü eğitim seviyesindedir. AKK üyesi katılımcıların MKK üyesi katılımcılara göre daha yüksek

eğitim seviyesine sahip olmaları, AKK üyesi katılımcıların arasında özellikle yüksek lisans eğitimi almış olanların çok yüksek olduğu dikkat çekicidir.

Katılımcıların yüzde 47,7'si evli olduklarını beyan etmiştir. Ortalama evlenme yaşları 25,9, ortalama çocuk sayıları ise 1,9'dur. Bu konuda AKK ve MKK üyesi katılımcılar arasında önemli bir fark görülmektedir.

Katılımcıların aylık gelirlerine baktığımızda AKK üyesi katılımcıların MKK üyesi kadınlara göre daha yüksek gelir aralığında oldukları görülmektedir:

Tablo2: Anketi yanıtlayanların aylık gelir aralığı

%	Ankara	Mersin
0-2500	20,5	22,62
2500-4000	15,9	25,0
4000-6000	25,0	17,7
6000-8000	9,1	19,1
8000 üstü	29,6	15,5

Sivil toplum ve siyasî parti üyeliklerine baktığımızda katılımcıların yaklaşık dörtte birinin herhangi bir siyasî partiye üye olduğunu, önemli bir çoğunluğunun bir sivil toplum örgütüne (STÖ) üye olduğunu neredeyse yarıya yakının da bir kadın örgütüne üye olduğu görülmektedir:

Tablo3: Anketi yanıtlayanların sivil toplum ve siyasî parti üyeliği

% Evet	Ankara	Mersin	Toplam
Kadın örgütü üyeliği	18,2%	57,1%	43,8%
STÖ üyeliği	63,6%	79,8%	74,2%
Siyasî parti üyeliği	20,5%	25,0%	23,4%

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, MKK üyesi katılımcılar arasında STÖ üyesi olanlar AKK üyesi katılımcılara göre daha yüksektir. Fakat asıl farklılık kadın örgütü üyeliğinde görülmektedir. AKK üyesi katılımcıların yüzde 18'i bir kadın örgütüne üyeyken, bu oran MKK üyesi katılımcılarda yüzde 57'dir.

Katılımcılara ilişkin en düşük düzeyin "1" en yüksek düzeyin "10" olarak sunulduğu değerlendirme sorularında ortalama değerler aşağıdaki gibidir:

Tablo4: Anketi yanıtlayanlara ilişkin tanımlayıcı sorular

	Ankara	Mersin
Gündemi takip	8,34	8,35
Kitap/gazete/dergi okuma/takip	8,48	8,52
Sosyal medya kullanım	8,18	7,86
Teknoloji kullanma (bilgisayar, akıllı telefon, internet, vb.)	8,96	8,76
Evin dışında zaman geçirme	7,34	6,96
Sinema/tiyatro/konser vb. organizasyonlara katılım	7,52	6,21
Kişisel gelişime (meslek, hobi, vs.) ayrılan zaman	8,09	5,87
Spor yapma	6,46	5,79
Gelir ve refah düzeyi	7,05	6,79
Mutlu hissetme	8,16	7,43
Özgür hissetme	8,22	7,27

Genel olarak katılımcıların gündemi konvansiyonel ya da sosyal medya aracılığı ile takip etme eğiliminde oldukları ve teknoloji kullanma düzeylerini oldukça yüksek olarak değerlendirdikleri, ev dışında zaman geçirme, kültürel etkinlikler ya da kişisel gelişimlerine ayırdıkları vakti görece daha

düşük olarak gördükleri, spor ve gelir/refah düzeylerini ise daha düşük tanımladıkları görülmüştür. Genel ortalamalara baktığımızda ise AKK üyesi katılımcıların kişisel gelişime ayırdıkları süreyi MKK üyesi katılımcılara göre çok daha yüksek düzeyde tanımladıkları, sinema, tiyatro, konser gibi etkinliklere katılım ile kendini “özgür hissetme” düzeyinde de daha yüksek tanımladıkları görülmüştür. Bu farklılaşmanın en önemli nedenlerinden birinin Avrupa’nın en büyük beşinci metropolü ve Türkiye’nin başkenti olan Ankara’nın sunduğu olanakların daha fazla olmasıyla açıklanabilir.

Niteliksel araştırma: Odak Grup Toplantısı

Çalışma kapsamında 17 Ocak 2021 tarihinde iki adet çevrimiçi OGT düzenlenmiştir. MKK’dan beş kadın katılımcının yer aldığı OGT 102 dakika, AKK’dan altı katılımcının yer aldığı OGT ise 112 dakika sürmüştür. Önceden hazırlanmış bir yönerge doğrultusunda düzenlenen OGT boyunca bir yürütücü ve bir raportör tartışmayı desteklemiştir. Yürütücü, tartışma için gerekli altyapıyı hazırlamış ve konu dışına çıkılan durumlarda müdahalede bulunmuştur. Raportör ise görüşmeyi kayıt altına almış ve yazıya geçirmiştir. Salgın koşulları nedeni ile çevrimiçi yapılan odak grup görüşmeleri katılımcıların rızaları ile kayıt altına alınarak deşifre edilmiştir.

İzleme çalışması raporlama aşamasında Ankara Kent Konseyi Başkan Yardımcısı Savaş Zafer Şahin’le de telefon üzerinden bir mülakat gerçekleştirilmiştir.

İzleme çalışmasının zorlukları, kısıtları ve araştırma etiği

Türkiye’de kent konseylerinin -özellikle aktif olanların- sayısı tam olarak bilinmemektedir. Çalışma geniş bir örnekleme kapsasa da sadece iki şehrin kent konseyi üyeleri ile yapılmıştır. Ayrıca çevrimiçi yapılan toplantıların bilgi toplamada ve gözlemlenmede güçlük yarattığı tespit edilmiştir.

Bilgi alınan kişilere zarar vermemenin temel etik prensip olarak tanımlandığı araştırmanın proje sorumlusu Türk Sosyal Bilimler Derneği ve Avrupa Sosyal Antropologlar Birliği (*European Association of Social Anthropologists*) üyesidir ve her iki kuruma karşı, yürüttüğü ve yer aldığı araştırmalarda temel etik kodlara uymakla yükümlüdür. Araştırmanın da bu prensipler doğrultusunda gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu doğrultuda anket çalışmasında anketi yanıtlayan kişilerin özel bilgileri alınmamış ve anketten önce anketin amacı, anketi düzenleyen firma ve raporun sunulacağı kurumla ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

OGT’lerden önce de katılımcılar proje ve toplantı hakkında bilgilendirilmiştir. OGT’lerde de kişisel bilgiler alınmamış, OGT’lerden alıntılanan ifadeler anonim olarak yer almıştır. OGT’lerin kaydı bütün katılımcıların onayından sonra alınmıştır ve kesinlikle üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

İZLEME ÇALIŞMASI BULGULARI

Yazın taramasıyla belirlenen beş ana gösterge; temsiliyet, katılım, ayrımcılık, farkındalık ve uygulanan politikalara ilişkin olarak hazırlanan anket soru formunda, cevaplayıcılardan söz konusu beş göstergeyi betimleyen ifadelerle birden dörde kadar katılıp katılmadıklarını puanlandırmaları istenmiştir. Cevaplayıcıların ifadelerle “kesinlikle katılması”;4, katılması; 3, katılmaması; 2, kesinlikle katılmaması ise 1 şeklinde puanlanmıştır. Başka bir ifade ile, puan düştükçe belirtilen ifadeye cevaplayıcıların katılmama eğilimleri artmaktadır.

Temsiliyet

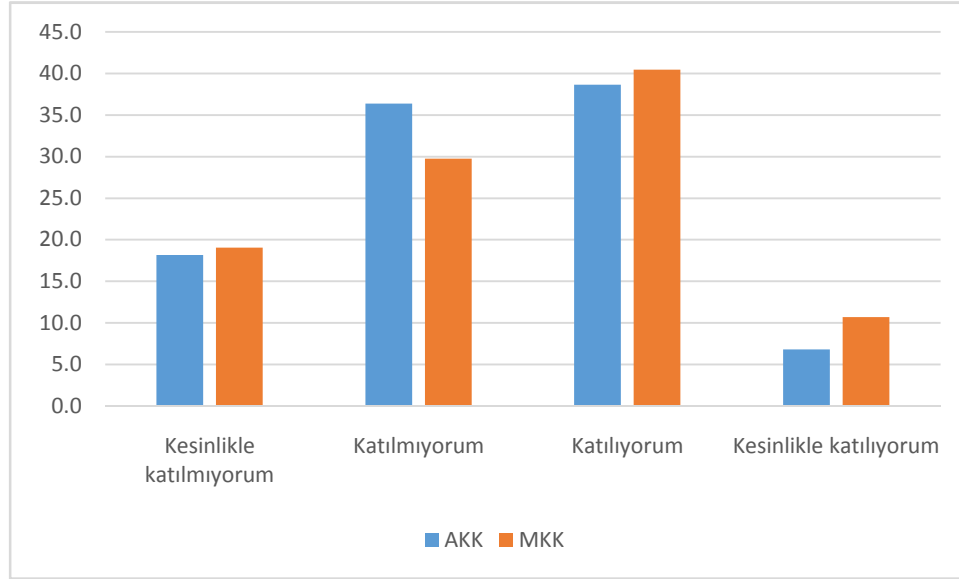
Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2014-2017 Raporu'nda belirlenen "Stratejik Hedef IV"te siyasî ve kamu karar alma mekanizmalarında kadın ve erkeklerin dengeli katılımlarının sağlanması tanımlanmaktadır. Bu bağlamda her ne kadar TCE'nin en önemli veçhelerinden olan "katılımcılık" için temsiliyet tek belirleyici etken olmasa da kadınların KK veya herhangi bir yapıda daha yüksek oranda temsil edilmesi çoklukla katılımı da artışı beraberinde getirmektedir. Atıfta bulunulan stratejik hedef de buna işaret ederek karar alma organlarında kadın ve erkelerin temsillerinin yüzde 40'ın altına düşmemesi gerektiğini belirtmektedir.

Bu bakış açısıyla, izleme çalışmasının temel göstergesi olarak kabul ettiğimiz "katılım"a etki eden önemli değişkenlerden birisi de kadınların KK'lerde temsiliyetleridir.

Sayısal temsiliyet

Temsiliyet konusunda ankete katılan kent konseyi üyesi kadın katılımcıların "sayısal temsiliyet", "komisyonlarda temsiliyet" ve "yönetimde temsiliyet" konularındaki ifadelerine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. "**Kent konseyinde kadınların temsiliyeti yeterlidir**" ifadesine AKK ve MKK'den ankete katılan cevaplayıcılar nezdinde verilen yanıtların dağılımı şu şekildedir:

Grafik2: "Kent konseyinde kadınların temsiliyeti yeterlidir."

Yukarıdaki grafikte de görülebileceği gibi hem AKK hem de MKK üyesi katılımcıların genelde "kent konseyinde kadınların temsiliyetinin yeterli olduğu" şeklindeki görüşe az bir farkla katıldıkları, ama kesinlikle katılmayanların oranının dikkate değer ölçüde yüksek olduğu görülmektedir.

Meclis ve çalışma gruplarında temsiliyet

Her ne kadar kadınların KK'lerdeki sayısal temsiliyeti, araştırmaya katılan kadınlar tarafından yeterli olarak görünse de meclis ve çalışma gruplarında temsiliyetlerinin daha düşük olduğu görülmektedir. "**Meclis ve çalışma gruplarında kadınların sayısal temsiliyeti yeterlidir**" ve "**Kadın temsilini arttırmaya dönük pozitif ayrımcılık, kota uygulaması türünden uygulamalar etkindir**" ifadelerine verilen yanıtları karşılaştırmak için kadınlar kent konseylerindeki katılımına ilişkin üç soruya verilen yanıtların rakamsal ortalamalarını karşılaştırmak, daha anlaşılır bir sonuç çıkarmamıza yardımcı olacaktır:

Tablo5: Sayısal temsiliyete ilişkin ifadelerine onay

	AKK	MKK
Kent konseyinde kadınların temsiliyeti yeterlidir	2,34	2,43
Meclis ve çalışma gruplarında kadınların sayısal temsiliyeti yeterlidir	2,18	2,32
Kadın temsiliğini arttırmaya dönük pozitif ayrımcılık, kota uygulaması türünden uygulamalar etkindir	2,18	2,63

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, anketi yanıtlayanlar meclis ve çalışma gruplarında kadınların sayısal temsiliyetinin, kent konseyindeki temsiliyetlerine göre daha düşük olduğunu ifade etmektedir.

Öte yandan, pozitif ayrımcılık ve kota uygulamalarına yönelik desteğe ilişkin ifadeye katılımında MKK ve AKK arasında önemli bir farklılık görülmektedir. MKK üyesi katılımcılarla yapılan OGT’de bir katılımcı kent konseyinde kadın temsiliyetini düşüren en önemli etkeni, kamudan katılan temsilcilerin genellikle erkek olmasına bağlamaktadır:

...Kamudan çoğunlukla erkek geliyor. ...Bunu MKK için söylemiyorum, kent konseyi yapısı açısından söylüyorum.

AKK üyesi kadınlarla yapılan OGT’de ise AKK’de kadın temsiliyetinin düşük olduğu, bunun nedeninin ise AKK’nin yeni kurulduğunu ve süreç içerisinde kadın üye sayısının artma eğiliminde olduğuna dikkat çekilmektedir.

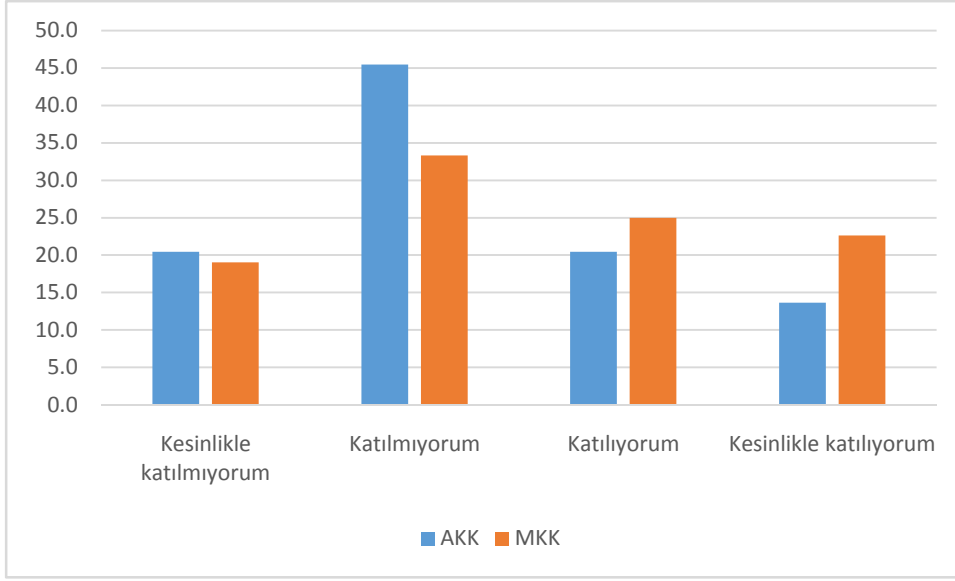
AKK’de katılım ilk başta çok azdı, ne yapmamız hakkında bilgi sahibi değildik. Kent konseyi kurulduğunda katılım bayan olarak azdı ama şimdi talepler çok.

AKK’den katılan bir başka konsey üyesi de kadın temsiliyetinin artmasında kadın meclislerinin önemine dikkat çekmekte ve bu bağlamda kadın meclisinin kurulmasının gerekliliğini ifade etmektedir:

AKK’de kendini ifade edemeyen birçok kadın örgütümüz var şu an Ankara’da. Yani ne yapacaklar? Kültür-Sanatta mı olacaklar? [Kültür-Sanat Çalışma Grubu] Marka Ankara’da mı olacaklar? [Marka Ankara Çalışma Grubu] Hayır! Bunlarda aynı zamanda kendilerini ifade etmeleri gerekir. O yüzden de kadın meclisi bu anlamda da önemli tabii ki.

Kadın temsiliyetinin en önemli göstergelerinden biri KK’lerdeki yürütme kurulu, meclisler ve komisyonlarda kadınların etkin rol alıp alamadıklarıyla da ilişkilidir. Kadınların sadece KK’ye üye olmakla kalmayıp, politika uygulama alanlarına müdahale edebildikleri bu kurumlarda temsil edilmeleri, KK’lerde kadın temsiliyeti açısından önemli bir kıstas olarak tanımlanabilir. **“Yürütme kurulu, meclisler ve çalışma komisyonlarında görev almada kadınlar erkeklerle aynı fırsata sahiptir”** ifadesine anketi yanıtlayanların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

Grafik3: Yürütme kurulu, meclis ve komisyonlarda temsiliyet

Yukarıdaki grafikte de görülebileceği gibi, AKK'deki kadınlar MKK'deki kadınlara göre yürütme kurulu, meclisleri ve çalışma komisyonlarında görev almada kadınların erkeklerle aynı fırsata sahip olmadığını düşünmektedir. MKK üyeleriyle yapılan OGT'de yer alan bir katılımcı, farklı komisyon ve birimlerde kadınların oranını şu şekilde vermektedir:

Gençlik merkezinde yüzde 37 kadın, kadın ve siyaset komisyonunda 20'de 20 kadın, Engeli Komisyonunda yüzde 32, Engelli Meclisi'nde yüzde 44, Kent ve Çevre Komisyonu'nda yüzde 35,5, Sağlık Çalışma Grubu'nda yüzde 18, Çocuk Meclisinde yüzde 44, Doğa ve Hayvan Hakları Çalışma Grubu'ndan yüzde 33, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu'nda da 15 kişi var 15'i de kadın.

Aynı OGT'de söz alan bir başka katılımcı, kadınların temsili konusundaki duyarlılıklarını sadece kadınların katılımıyla sınırlı tutmadıklarını, farklı komisyon ve çalışma gruplarında gençlerin ve diğer dezavantajlı grupların da yer almaları için çaba sarf ettiklerini eklemiştir. Aynı katılımcı, kadın temsiliyetinin düşük, kadın katılımının istenildiği kadar yüksek olmamasının nedenini kent konseylerinin işlevlerinin ve öneminin henüz ülke düzeyinde tam olarak anlaşılammış olmasına bağlamaktadır:

KK'lerin Türkiye'de tam anlaşılmaması kadın temsiliyetini de etkiliyor bence. Örneğin ÇYDD'de[Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği] kadın yoğunlukta. Ben YK üyesiyim ama diğer komisyonlarda hep kadınlar var.

Akademisyen ve aynı zamanda AKK başkan yardımcısı Savaş Zafer Şahin, yaptığımız görüşmede KK'lerin henüz tam olarak işlevselliklerini kazanamadıklarını, kendine ait bütçeleri olmadığından dolayı belediye ile organik ve kimi zaman siyasî ilişkilerinin devam etmesinden dolayı, yerel siyasetin yükünü taşıdığını, bundan dolayı da KK'lerdeki TCE konusunun da sivil bir arayışla değil, siyasî bir çerçevede ele alındığını belirtmektedir. BU bağlamda, KK'lerin yerel siyasi çekişmelerin çerperinde yer alması dolayısıyla KK'lerin kuruluş temellerinden "sivillik" vurgusu tam olarak işlevini yerine getirememektedir. Bu da dolaylı olarak kadınların temsiliyetinde ve katılımında olumsuz etki yaratmaktadır.

MKK özelinde kadınların temsiliyetinde STK'ların TCE konusundaki duyarlılıkları ve kamudan gelen kurum temsilcilerinin cinsiyetinin yanı sıra KK'nin yer aldığı kentin sosyo-kültürel dinamikleri ile belediye başkanının toplumsal cinsiyet konusundaki tavrı ve tutumu da etkili olmaktadır. AKK üyeleri ile yapılan OGT'de sadece belediye başkanının değil, kent konseyi başkanının da bu konudaki olumlu kişisel tavrının ne kadar etkili olduğu, ama yine de tek başına yeterli olmadığı şu ifadelerle aktarılmaktadır:

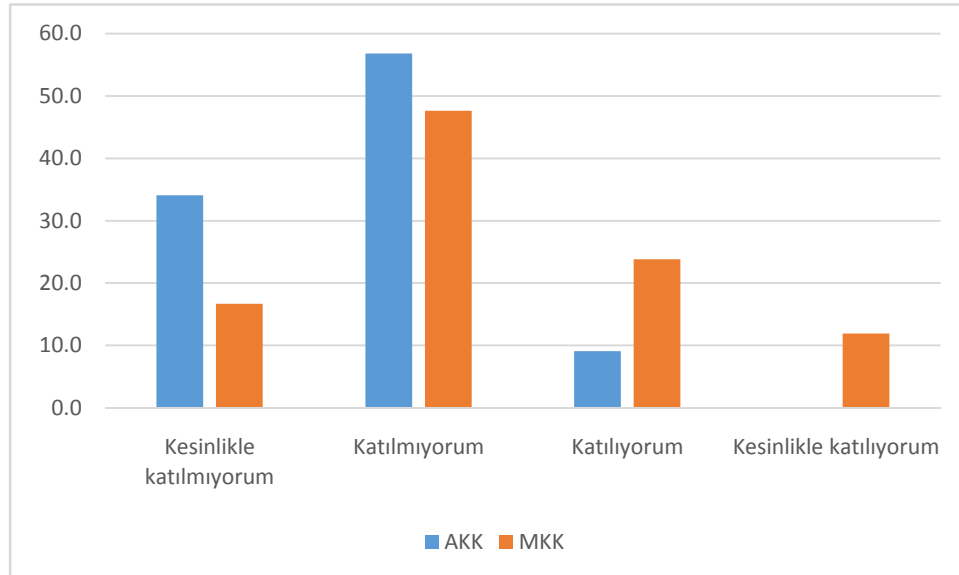
KK'nin Ankara'da var olması çok büyük bir şans. Şu anki KK başkanının da çok fazla katkısı var. Bu konuda takdire şayan... Daha önce KK'ler vardı tabii ama daha önce siyasetin arka bahçesiydi. O zaman yapılan çalışmalar siyaseten de bize hitap etmiyordu. Biz de yırtılmıyorduk girmek için açıkçası. Ama şimdi tabii çok daha farklı bir belediye ile çalışma yapıyoruz, hayat görüşümüze uygun. Bu konuda içeride yer almak isteyen çok fazla kadın arkadaşımın olduğunu da biliyorum.

KK'lerde kadınların etkinlik gösteren, politika uygulayan yapıların içinde yer almasının ötesinde, kadınların bu etkinlikleri ve uygulanan politikaları belirleyen, bu etkinlik ve uygulamalara karar veren mercilerdeki temsiliyeti, bir diğer deyişle kadınların KK yönetimlerindeki varlığı da TCE açısından oldukça önemli bir konudur.

Yönetimde temsiliyet

Uygulanan ankete yanıt veren KK üyesi kadınların “**Yönetmel pozisyonlarda kadınlar yeterince yer almaktadır**” ifadesine verdikleri onayın ortalama puanı AKK için 1,75 MKK için 2,31'dir. Yukarıda “Tablo 5: Sayısal temsiliyete ilişkin ifadelerle onay”daki değerlerle karşılaştırıldığında, özellikle AKK üyesi cevaplayıcıların kadınların kent konseyinde yönetmel pozisyonlarda yeterince yer almadıklarını düşündükleri söylenebilir. Aşağıdaki grafikte de görülebileceği üzere AKK üyesi OGT katılımcılarının hiçbiri bu ifadeye “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Grafik4:“Yönetmel pozisyonlarda kadınlar yeterince yer almaktadır.”

MKK üyesi katılımcıların yönetimde daha fazla temsil edilmelerine ilişkin önermeye daha yüksek puan verme nedenleri, bir katılımcının şu ifadelerinde bulunabilir:

Genel kurulda da kadınlar kendilerini geri planda tutuyorlardı, bu bariz bir şeydi. Biraz serzenişte bulunduktan sonra sonrasında güzel bir dağılım oldu ve toplantılarda da aşağı yukarı birbirini kapatan oranlarda gidiyoruz.

Her ne kadar MKK üyesi kadınların bu konudaki görüşleri AKK'ye göre daha olumlu olsa da MKK üyesi kadınlarla yaptığımız OGT'de bir katılımcının yönetim kademesinde görev alma sürecini tasvir ederken kullandığı ifadelerde bu konuda kadınların verdikleri mücadele konusunda bazı ipuçları vermektedir:

Yani aslında benim başkan olmam da oradan çıktı. Seçimde Genel Kurul'da adayların altı tanesi erkekti. Ben de arkadaşlarıma dönüp dedim ki; "Neden hepsi erkek?" Arkadaşlarım da "Sen çık" dediler. Ben açıkçası pek bilmiyordum. Çıkacağız ama neyin başkanı olacağız orada. Detaylı bilgim yoktu. Ama dedim ki; "Ben bu oyunu bozayım, çıkarım kadın temsiliyeti olsun seçilemesek bile". Konuşmamın içerisinde de "Burada neden kadın yok?" diye bir serzenişte buldum. Sonra bu eşitlik biraz değişti, yüzde 50'ye çekebildik.

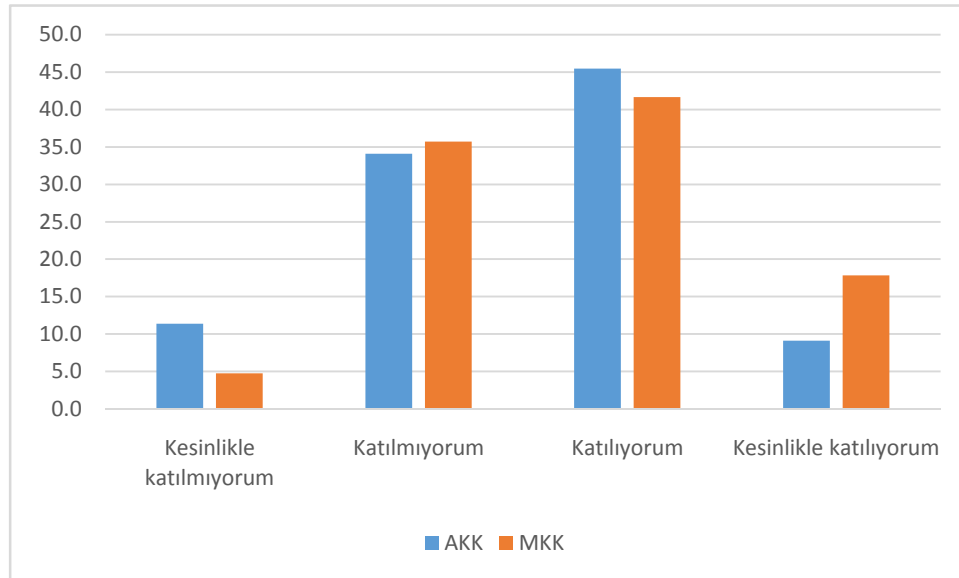
Katılım

KK'lerin yerel düzeyde TCE'yi önceleyen uygulamalarda etkin rol oynayabilmesi için kadın meclislerinin (KM) işlevi çok önemlidir. Ankara ve Mersin özelinde, KM'lerin (kadın meclisleri) henüz kurulmadığı durumlarda ise bu işlevi şu aşamada yürüten komisyon ve çalışma gruplarının kent konseyindeki karar alma süreçlerine etkisi bu bağlamda daha çok ön plana çıkmaktadır.

Karar alma süreçlerine etki

Anket çalışmasında "**kadın meclisleri/grupları kent konseyinin karar alma süreçlerinde etkilidir**" önermesine kadınların katılma oranının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu önermeye katılan AKK üyesi kadınların ortalama puanı 2,52 iken, Mersin'de 2,73 ile daha yüksektir:

Grafik5: "Kadın meclisleri/grupları kent konseyinin karar alma süreçlerinde etkilidir."

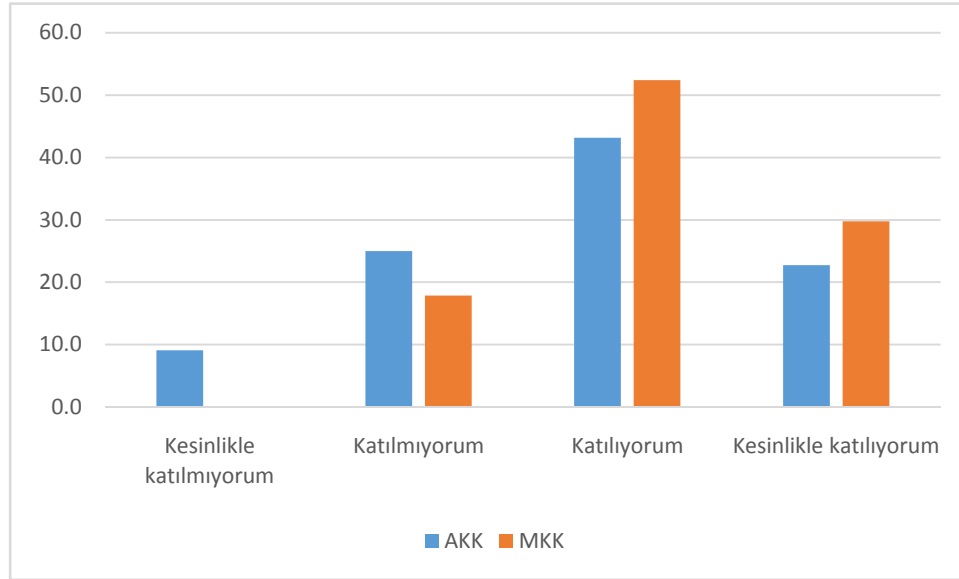
Yukarıdaki grafikte de görülebileceği üzere, AKK ve MKK üyesi kadınların bu önermeye verdikleri yanıtların ortalama puanındaki farklılık "kesinlikle" katılıyorum yanıtının MKK üyesi kadınlar arasında

oldukça yüksek olmasıdır. MKK üyesi kadınların yüzde 18'i kadın meclisleri/gruplarının kent konseyinin karar alma süreçlerinde etkili olduklarına kesinlikle katılmaktadır.

Konsey faaliyetlerinde etkin katılım

Kadınların sadece karar alma süreçlerinde değil, konsey faaliyetlerinde aktif rol oynaması da toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemli kıstaslarından biri olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda ankette yer alan **“Kent konseyi faaliyetlerinde (ekonomik, sosyal, kültürel vb.) kadınlar aktif rol almaktadır”** önermesine onay veren katılımcıların, özellikle MKK üyesi katılımcıların yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bu önermeye verilen yanıtların ortalama puanı AKK üyesi kadınlar için 2,80, MKK üyesi kadınlar için ise 3,12'dir:

Grafik6: “Kent konseyi faaliyetlerinde (ekonomik, sosyal, kültürel vb.) kadınlar aktif rol almaktadır”

Yukarıdaki grafikte de görülebileceği gibi, KK faaliyetlerinde kadınların aktif rol aldığını onaylayan kadınların oranı MKK'de yüzde 82,1'e, AKK üyesi kadınlar arasında ise yüzde 66'yı bulmaktadır. OGT toplantısına katılan bir AKK üyesi faaliyetlerde kadınların aktif rol almasını genel olarak KK'deki demokratik katılım ilkelerinden kaynaklı olduğunu şu ifadelerle göstermektedir:

Ben YK'deyim, her konuştuğumuz kelimeye önem veriliyor. Ayrıca Engelli Meclisi kurulundayım, orada da kadın-erkek, genç yaşlı ayırt edilmiyor.

Öte yandan bir başka AKK üyesi katılımcı da kadınların sadece kadın meclisi ya da kadınlarla ilgili çalışma gruplarında yer almasının yeterli olmadığını, genel olarak icracı bütün kurullarda aktif rol oynaması gerektiğini öne sürmektedir:

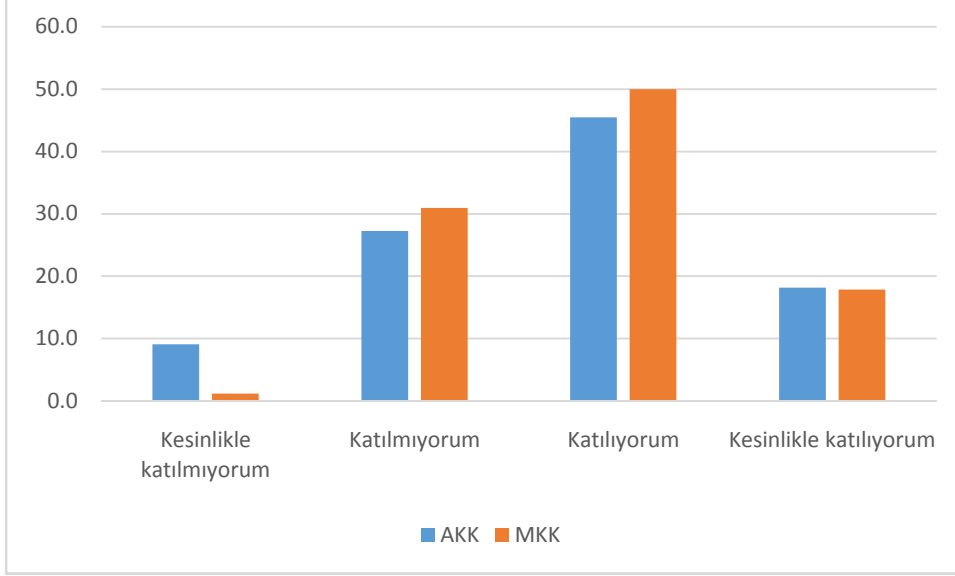
Emin olun KM kurulacak, başkanlık hesapları da vardır şu anda. Ama biz icracı noktada da olmalıyız, sadece kadın konusu değil. Kentin diğer ihtiyaçlarını da karşılayacağız. Bence tüm KK'lerde de böyle olmalı, biz kadın çalışmalarına tıklamayacağız.

Kadınların farklı alanlardaki katılımı

Bu bağlamda kadınların yer aldıkları faaliyetlerin içeriği de kadınların KK'lerdeki katılımını anlayabilmek için önemlidir. Ankete katılan AKK üyesi kadınların **“Kadınların ve erkeklerin görüş bildirdiği/ilgilendiği konular arasında farklılıklar vardır”** önermesine verdikleri puan 2,73'tür, MKK

için ise bu puan 2,85'dir. Aşağıdaki tablodan da görülebileceği, hemen hemen her üç kadından ikisi kadınların ve erkeklerin ilgilendiği konuların farklı olduğu önermesine katılmaktadır.

Grafik7: "Kadınların ve erkeklerin görüş bildirdiği/ilgilendiği konular arasında farklılıklar vardır."

İzleme çalışması kapsamında görüşme yaptığımız Savaş Zafer Şahin, kadın katılımının yetersizliğini KM'lerin içinde bulunduğu siyasî angajmanla ilişkilendirmektedir. Şahin'e göre KM'lerde etkin olan kişiler genel olarak KK içindeki KM'leri siyasî angajmanı doğrultusunda hareket ederek, kendi siyasi örgütlenmesinde kariyer yapma hedefiyle KM'lerde yer alabilmektedir. KM'lerin icraat alanlarının yetersiz olmasından dolayı, KM'ler de daha politize olmuş yapılar olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu da KM'lerin etkin olma potansiyellerini kısıtlamaktadır. Savaş Zafer Şahin KM yapısının siyasi partilerin kadın kollarının uzantısı olmasından çok, kadınların siyasî angajmanlarının dışında kendilerini ifade ettikleri mecralar olması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Her ne kadar TCE konusunda önemli bir farkındalık bulunsa da hem Ankara'da, hem de Mersin'de OGT'lere katılan kadınların öz örgütlenmesi fikrine karşı farklı konumlanışta olduğu da görülmektedir. Örneğin MKK'den katılan bir katılımcı "Kadın Meclisi" ismi altında bir yapıya karşı çıktığını ifade şu şekilde ifade etmektedir:

KM konusunda arkadaşlar "olsun" diyorlar ama "KM zorunludur" diye bir şey yok. Eskişehir'de 10 yıldır var. Bugün Eskişehir "Olmamalı" diyor. Erkek meclisi var mı da kadın meclisi olsun diye... Artı, komisyon YK'de temsil edebilir. Yoksa biz sesimizi duyuramıyoruz diye bir şey yok. Gerekirse komisyon başkanı YK'ye katılır talebini dile getirir.

AKK üyesi bir kadın da OGT'de benzer bir düşünceye sahip olduğunu, KM yapılanmasıyla birlikte kadınların varlıklarının sadece KM ile sınırlı kalacağı ve diğer meclis ve komisyonlardan dışlanacağı tereddüdüyle karşı çıkmaktadır:

Ben mesela kadın kollarını, kadın komitelerini tasvip etmiyorum. "Arka bahçede oynasın kadınlar, esas icracı biz olalım". Ben kadınların icracı olmasını istiyorum. YK'deki kadın arkadaşlarımız canla başla çalışıyorlar. Biz kadınlar fazla çalışınca da işte 'cadaloz' denir, 'çok istiyor' denir. O yüzden dört kadın arkadaşına helal olsun demek istiyorum. Her ne kadar pozitif ayrımcılığa inanmasak da biz kendimizi bir

şekilde kurtarmış olabiliriz, eğitimimizle, girişimciliğimizle. Biz kendimiz ezdirmeyebiliriz ki mümkün değil.

OGT’lerde kadınların kent konseyine katılımını sağlamak için KM’lerin işlevsel niteliğine dikkat çekilmiştir. Özellikle kadın derneklerinin KK’lerde daha etkin olmasını sağlayabilecek bir potansiyel yaratabilmesi açısından, KM’lerin kurulması önemsenmektedir. AKK’deki kadın katılımcılar bu durumu şu şekilde özetlemektedir:

Normal şartlarda kadın meclisi vardır. Kadın dernekleri de burada temsil edilir. Meclis oluşmuş olsaydı kadın katılımcılar o meclisin içinde olacaktı. Kendi içinde yürütme kurulu olacaktı. Ama biz ilk başta çağrıyla yeterli kadına ulaşamadığımız için kadın meclisini erteledik. Araya da pandemi girdi.

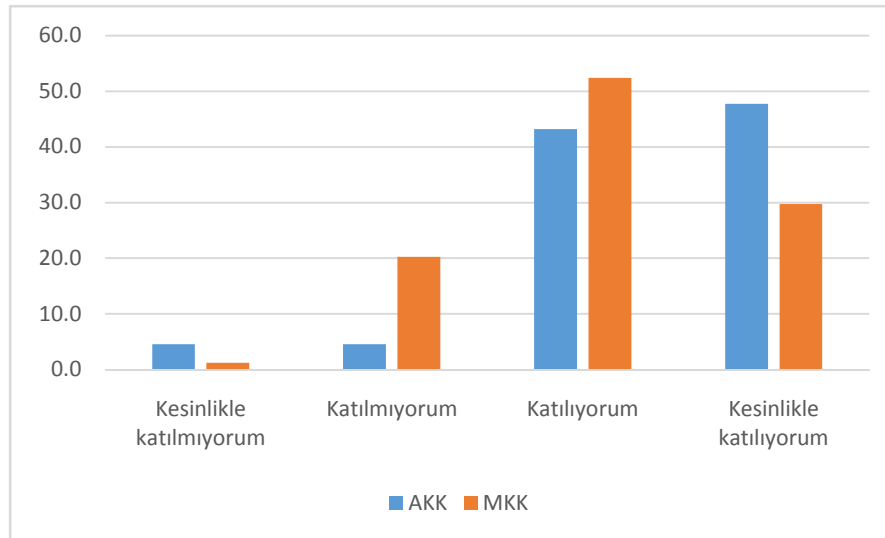
MKK’deki OGT’de KK’lerin yerel yönetim düzeyinde kadın katılımını “hatırlatıcı” bir etkiye sahip olduğuna dikkat çekilmektedir. KK belediye meclislerinde TCE duyarlılığını arttırma işlevini sağlayan birtakım çıkışlarla bu konuda öncülük görevi görmektedir:

Meclis [belediye meclisi] toplantıları televizyonda yayınlanıyor. Bir bakıyorum önerge ya bütçe komisyonuna ya da imar komisyonuna gidiyor. İmar yapılacak, bütçede de para konusu var. Neden kadın-erkek eşitlik komisyonuna gitmiyor o? O komisyondakinin de kadın erkek eşitliği veya toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinde olup ona göre rapor sunması lazım. Bence bütün önergelerin kadın erkek eşitlik komisyonuna gitmesi lazım. Mersin’de birçok belediyede bu komisyon var ama maalesef işlevselliği düşük. Kent konseyinde biz belediyelere yazı yazıyoruz hangi önergeler veriliyor hangileri eşitlik komisyonuna gidiyor diye ama cevap dahi alamadım. Bunların çözülmesi lazım. Oradaki komisyon üyelerinde gerekli eğitimin verilmesi lazım.

Ayrımcılık

TCE başarı parametrelerinden biri de bizzat KK’lerde kadınların yaşadığı ya da yaşayabileceği ayrımcı uygulamaların ne derecede ortadan kaldırıldığıdır. Anket çalışmasına katılan kadınların büyük çoğunluğu “**Kent konseyinde kadın olmamla ilişkili ayrımcılığa uğramadım**” ifadesine katılmaktadır.

Grafik8: “Kent konseyinde kadın olmamla ilişkili ayrımcılığa uğramadım.”

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi, AKK’de “Kent konseyinde kadın olmama ilişkili ayrımcılığa uğramadığını” belirten kadınların oranı yüzde 91, MKK’de ise yüzde 82,1’dir. Öte yandan, “ayrımcılık” kategorisi alt parametreleriyle birlikte ele alındığında farklı bir görünüm ortaya çıkabilmektedir. Alt Cinsiyetçi davranışa maruz kalma, cinsiyetçi söylem ve cinsiyete dayalı fırsat eşitlikleri birer parametre olarak incelendiğinde, cinsiyete dayalı fırsat eşitliği önemli bir ayrımcılık parametresi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fırsat eşitliği

Ayrımcılığı ölçmek için anket çalışmasına katılan AKK ve MKK üyesi kadınlara üç adet önerme verilmiş ve bu önermelere ne kadar katılıp ne kadar katılmadıkları sorulmuştur. Her önerme için soruları yanıtlayanların verdiği ortalama değerler aşağıdaki gibidir:

Tablo6: Ayrımcılığa ilişkin ifadelerle onay

	AKK	MKK
Kadınlar kent konseyinde cinsiyetçi davranışlara maruz kalmamaktadır.	3,00	2,99
Konuşmalar ve tartışmalarda cinsiyetçi söylemlere rastlanmaz.	3,00	2,85
Evlilik, çocuk bakımı, doğum izni gibi durumlar görev ve sorumluluk verilmesinde kadınlar aleyhine ileri sürülmez.	2,59	2,80

Yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi hem AKK hem de MKK üyesi kadınlar kent konseylerinde cinsiyetçi davranışa ya da söyleme maruz kalmadıkları yönünde ciddi oranda fikir beyan etmektedirler. Fakat evlilik, çocuk bakımı ve doğum izni gibi durumlarda görev ve sorumluluk verilmesine ilişkin önermede bu onay özellikle AKK’den katılan kadınlarda önemli bir düşüş göstermektedir.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nden beşincisi olan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” kapsamında tanımlanan 9 hedeften dördüncüsü şu şekilde tanımlanmıştır:

Ücretsiz bakım ve ev işlerinin kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ve hane ve aile içinde sorumluluğun ulusal açıdan uygun bir biçimde paylaşılmasının geliştirilmesi yoluyla tanınması ve değer görmesi.

Pekin Deklarasyonu ise kadının hane içi sorumluluğu olarak atfedilen işlerin kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal katılımları önünde en büyük engellerden biri olarak tanımlamış, bu engellerin kadınların karşılaştığı en önemli ayrımcılık alanları olarak belirlemiştir. Deklarasyonun 185. Maddesi şu şekildedir:

Toplumsal alanda eşitsizlik, çoğu kez ayrımcı tutumlar ve uygulamalardan ve yukarıdaki paragraf 29’da belirtildiği gibi aile içerisinde kadınla erkeğin eşit olmayan güç ilişkilerinden kaynaklanır. Eşit olmayan güç ilişkileri yüzünden aileye ilişkin işlerin ve sorumlulukların eşit bölüşülmemesi de kadınların daha geniş toplumsal forumların karar verme süreçlerine katılabilmeleri için gereken yetenekleri geliştirme ve zaman bulma potansiyellerini sınırlandırmaktadır.

Bu bağlamda, gerek BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nde belirlenen, gerekse de Pekin Deklarasyonu’nun işaret ettiği şekliyle; “Evlilik, çocuk bakımı, doğum izni gibi durumlar”ın kadınlara görev ve sorumluluk verilmesinde görece olarak sorunlu olarak karşımıza çıkması önemli bir ayrımcılık göstergesi olarak kabul edilebilir, görev ve sorumluluk verilmesinde kadınlar aleyhine ileri sürülmez.

MKK’den bir katılımcı ise kadınlara karşı oluşturulan biyolojik temelli ayrımcılığın siyasî bir boyutu olduğunu belirtmektedir. TCE’ye yönelik uygulanan politika ve buna ilişkin farkındalığın oluşmasının

siyasî bir tarafının olduğuna, bu farkındalığın oluşmasında siyasî kutuplaşmanın da olumsuz etkiye sahip olduğunu şu ifadelerle öne sürmektedir:

Şu anda “Kadın ve Aile Daire Başkanlığı”. “Aile”yi de Cumhuriyet İttifakı’nın üyeleri bastırdı. Belediye Meclisi’ne sunulan “Kadın ve Çocuk Daire Başkanlığı” idi, şimdi ise “Çocuk”u alt birim yaptırtdık. Yani sorumluluk sadece kadına ait gibi algılanmasının önüne geçmek için.

Kadınlara fırsat eşitliği verilmesi ayrımcılığın önlenmesinin önemli parametrelerindedir. Buna ilişkin olarak anket çalışmasında katılımcılara **“Denk eğitim düzeyine sahip kadın ve erkeklerin kent konseyinde eşdeğer görev ve sorumluluk alma olanağı/fırsatı eşittir”** ve **“Kent konseyinde yapılan seçimler kadınlar açısından adaletlidir”** önermelerine ankete katılanların ne kadar katıldığı sorulmuştur. Her iki soruya da verilen yanıtların ortalamaları hem AKK hem de MKK’den yanıtlayan kadınlar için aynıdır ve puanlama ortalamasına göre AKK’ye üye kadınlar fırsat eşitliği konusunda daha olumsuz bir görüşe sahiptirler:

Tablo7: Fırsat eşitliğine ilişkin ifadelerle onay

	AKK	MKK
Denk eğitim düzeyine sahip kadın ve erkeklerin kent konseyinde eşdeğer görev ve sorumluluk alma olanağı/fırsatı eşittir.	2,45	2,71
Kent konseyinde yapılan seçimler kadınlar açısından adaletlidir.	2,45	2,71

Fırsat eşitliği ile ilgili olarak önerilen aşağıdaki iki ifadeye verilen yanıtlar ise Ankara ve Mersin KK’lerine üye kadınların karar alma süreçlerinde eşit hakka sahip olduklarına ilişkin daha olumlu bir görüşe sahip olmalarına rağmen, yürütmeye fırsat eşitsizliklerine daha çok maruz kaldığına ilişkin ipuçları vermektedir. Aşağıdaki tablodaki ortalamalara bakıldığında, **“Bir kadın olarak karar alma süreçlerinde erkekler kadar eşit haklara/eşit katkıya sahip olduğumu düşünürüm”** ve **“Kadınların kent konseyi içinde harcadıkları mesai, emek için hakedilen değer verilmektedir”** ifadelerine verilen onay arasındaki fark çarpıcıdır.

Tablo8: Görev alma ve katkı sunmada fırsat eşitliğine ilişkin ifadelerle onay

	AKK	MKK
Bir kadın olarak karar alma süreçlerinde erkekler kadar eşit haklara/eşit katkıya sahip olduğumu düşünürüm.	3,00	2,94
Kadınların kent konseyi içinde harcadıkları mesai, emek için hakedilen değer verilmektedir.	2,66	2,73

Bu bağlamda, her ne kadar anket çalışmasına katılan kadınlar görev alma ve katkı sunmada erkeklerle eşit hak ve sorumluluklara sahip olduklarını düşünseler de KK içindeki harcadıkları emeğin hakkını aldıklarına yönelik olumlu görüşleri daha da zayıftır.

Gündem belirleme: Kadınların görüş ve önerilerinin kararlara etkisi

CDEG karar metninin “Politikalar” bölümünde kadınların sadece kadın ve toplumsal cinsiyeti odağa alan konularda değil, bütçeleme, stratejik planlama ve benzeri alanlarda etkin katılımı hedeflenmiştir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında katılım yalnızca KK’lerdeki KM’ler gibi yapılarda yer almasını değil, diğer uygulama alanlarında da katılımını, bu alanlardaki karar alma mekanizmalarını etkilemeleri TCE için önemlidir. Kadınların katılımını sadece kadınlara yönelik olarak oluşturulan KM ya da kadın çalışma grubu gibi yapılarla sınırlandırılması önemli bir ayrımcılık göstergesidir.

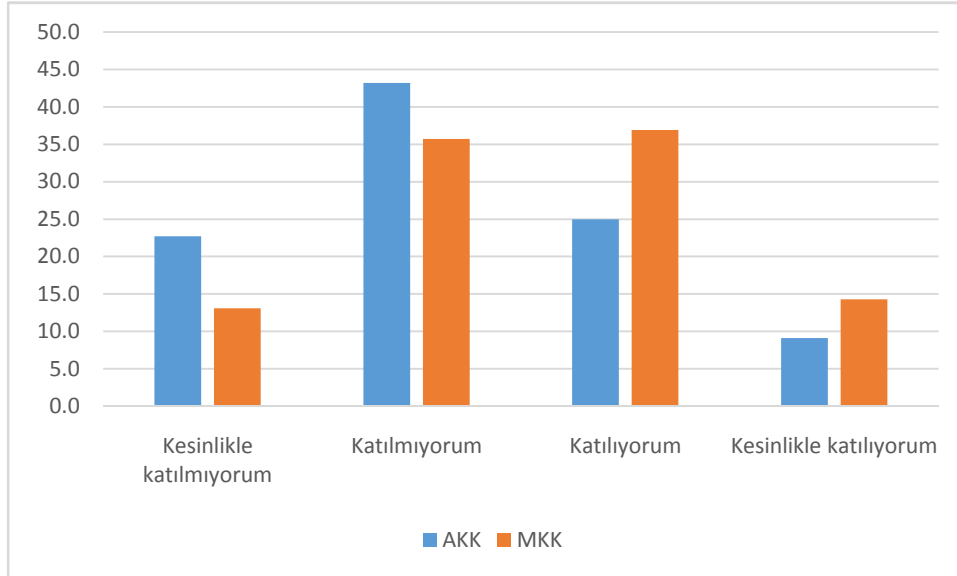
Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımını etkileyen ve bu mekanizmalarda ayrımcılığa uğramalarının en önemli göstergelerinden biri de kadınların gündemi belirlemedeki, kadınların görüş ve önerilerinin kararlara etkisidir. Bu doğrultuda ankete katılan KK üyesi kadınlara aşağıdaki tabloda belirtilen üç önerme sunulmuştur:

Tablo9: Kadınların görüş ve önerilerinin dikkate alınması

	AKK	MKK
Kent konseyinde bulunan kadınlar görüş ve önerilerini baskı hissetmeden özgürce dile getirir.	2,89	3,13
Kadınların (veya kadın gruplarının) verdiği teklif/önerilerin karara dönüşmesinde objektif değerlendirme yapılmaktadır.	2,50	2,77
Kadınlar yaşadıkları insan hakkı ihlalleri, ayrımcılık, şiddet vb. sorunları dile getirmeleri için gerekli ortam ve fırsatı bulabilmektedir.	2,20	2,52

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, KK üyesi kadınlar görüş ve önerilerini baskı hissetmeden dile getirmekte görece özgür olduklarını düşünmektedirler. Fakat kadınların verdiği teklif ve önerilerin karara dönüşmesinde objektif değerlendirme yapıldığına ilişkin görüşleri daha olumsuzdur. Özellikle kadınların yaşadıkları ayrımcılığa ilişkin sorunları dile getirebilmek için gerekli ortam ve fırsatı bulabildiklerine ilişkin görüşleri daha da olumsuz bir görünüm yaratmadır:

Grafik9: "Kadınlar yaşadıkları insan hakkı ihlalleri, ayrımcılık, şiddet vb. sorunları dile getirmeleri için gerekli ortam ve fırsatı bulabilmektedir"

Grafikte de görülebileceği gibi AKK üyesi kadınların yüzde 65,9'u, MKK üyesi kadınların ise yüzde 48,8'i kadınların ayrımcılığa ilişkin sorunları dile getirmekte gerekli ortam ve fırsatı bulabildikleri önermesine katılmadıkları yanıtını vermiştir. Üç ifadeyi bir arada değerlendirdiğimiz zaman, her ne kadar kadınlar KK'lerde kendilerini ayrımcılığa uğradıkları şeklinde hissetmeseler de mevzu bahis kadınların verdiği tekliflere, özellikle de kadınların yaşadıkları ayrımcılığa ilişkin sorunları olduğunda, durum olumsuz yönde değişmektedir.

Eril tahakküm

Mevzuatta ve gündelik söylemde TCE'yi inkâr etmeyen, bilakis olumlayan fakat gündelik işleyişte, özellikle karara alma mekanizmalarında kadınların verdikleri teklif ve önerileri objektif bir şekilde değerlendirmekte ya da ayrımcılığa ilişkin sorunları dile getirmekte yetersiz kalması, toplumsal ve siyasi çevrede etkili olan eril tahakkümün KK'lere sirayet etmiş gölgesidir.

Ayrımcılığa ilişkin ifadelerde AKK üyesi kadınların KK'lerdeki durumu MKK'deki kadınlara göre daha olumsuz algıladıkları görülmektedir. AKK üyesi kadınlarla yapılan OGT'de bu durumda iyileşmenin olmasında KM'nin kurulmasının olumlu bir katkı sunacağına ilişkin görüşler de bildirilmiştir.

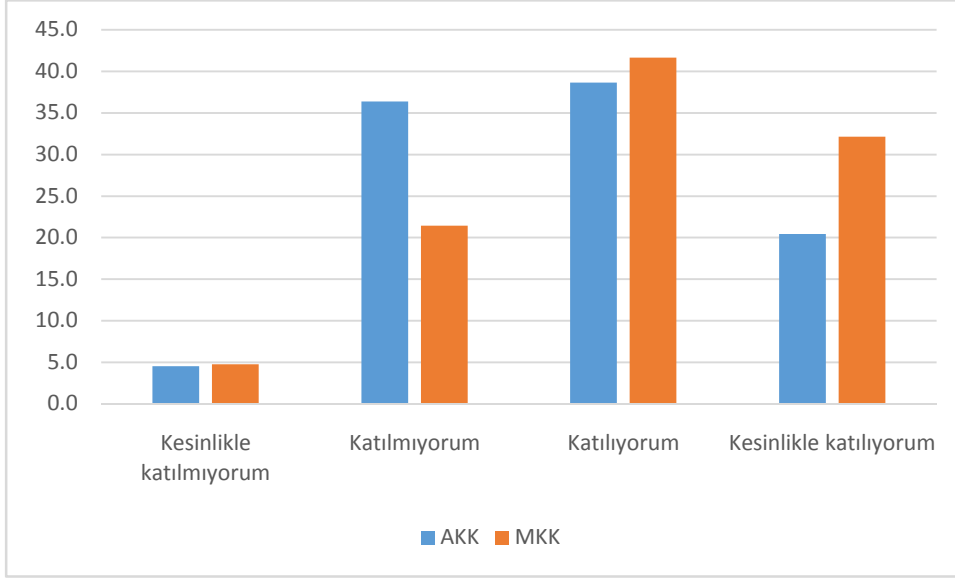
KM şu ana kadar kurulmasa da kurulacaktır, hazırda bekliyoruz. Ama biz yine KM'de alt uzmanlık alanlarında muhtemelen fikir ve proje üretmek üzere çalışacağız. Mesela ben kadın istihdamı üzerinde çalışacakken diğeri şiddet üzere çalışacak. Bu bizim paralel çalışmalarımız olacak. Bu demek değil ki esas icracı kurumlarda liyakate dayalı olarak çalışmaya devam etmeyeceğiz.

Bu bağlamda, kadınlara söz hakkı veren bir demokratik ve eşitlikçi bir yapı, söz hakkının değerlendirilmesinde ve özellikle kadınların kendilerine yönelik ayrımcı politika ve uygulamalara yönelik verdikleri teklif ve öneriler söz konusu olduğunda erozyona uğramaktadır. Bu bağlamda eşitlikçi kodların uygulamada daha zayıf olduğu izlenimi uyanmaktadır.

Kuşkusuz ki kent konseylerinde erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin görüşleri başka bir araştırma konusudur ve aşağıdaki bölümdeki kadınların yanı sıra, kent konseyi üyesi olan kadınlara göre erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki farkındalıkları ayrıntılarıyla incelenecektir. Fakat yukarıdaki veriler ışığında her ne kadar KK'lerde TCE için belli bir gelişkinlikte bir iradenin varlığından söz edilse de eril tahakkümün uygulama alanında toplumun genelinde yaygın olan eril tahakküm sınırlarının dışına çok da fazla taşamadığı iddia edilebilir.

Kimi zaman biyolojik indirgemeci yaklaşımla kurgulanan, kadınlara yakıştırılan bir takım özellikler nedeniyle karar alma mekanizmalarında yer almaya müsait olmadığına yönelik yaklaşım kadının kamusal alandaki varlığını kısıtlayan bir işlevi yerine getirebilmektedir. Kadınların doğaları gereği duygusal olduklarını, erkekler kadar rasyonel olmadıklarını ve bundan dolayı da erkekler kadar iyi yönetici olamayacaklarını iddia eden cinsiyetçi görüşün kent konseylerinde ne kadar yaygın olduğu da anket çalışması içerisinde sorgulanmıştır. Aşağıdaki grafikte de görüldüğü gibi, ankete katılan AKK üyesi kadınların yüzde 59,1'i, MKK üyesi kadınların ise yüzde 73,8'i "**Kent konseyinde 'erkekler kadınlardan daha iyi yöneticidir, kadınlar duygusaldır' gibi yaklaşımlara yer yoktur**" ifadesine katıldıklarını beyan etmişlerdir:

Grafik10: "Kent konseyinde 'erkekler kadınlardan daha iyi yöneticidir, kadınlar duygusaldır' gibi yaklaşımlara yer yoktur"

Bu grafikte de AKK ve MKK üyesi kadınlar arasındaki görüş farklılığı dikkat çekicidir. Buna rağmen AKK üyesi kadınlarla yapılan OGT’de, katılımcılar AKK’de eril tahakkümle karşılaşmadıklarını şu ifadelerle belirtmektedirler:

Evet, KM yok ama öyle güzel bir ortam var ki KM’ye ihtiyaç bile hissetmemişiz. Hiçbir zorbalık, cinsiyet ayrımcılığı olmamış. Ben bu yüzden çok mutluyum. İşleyiş sırasında hiç olumsuz bir şeyle karşılaşmadık. Bize alan yaratıldı ve biz hiç sıkıntı çekmedik.

MKK üyesi kadınların ise OGT’de bu konuda daha duyarlı olduğu ve bu alanda mücadele verdiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Örneğin bir katılımcı eril tahakküme karşı verdikleri mücadeleyi erkekler tarafından kadınların sözünün kesildiği durumlarda verdiği tepkide özetlemektedir:

Kadının sözü kesildiğinde çok hassasım, kent konseyinde baştan uyardım böyle bir şey yaşamadım.

Öte yandan, MKK’den katılan bir başka katılımcı ise bu konudaki duyarlıklarını KK’de yer alan kadınların hâlihazırda sivil toplum kökenli olmalarına ve toplumsal cinsiyet eşitliği ve eril tahakküm gibi buna bağlı diğer alt konularda daha duyarlı olmalarına bağlamaktadır:

Zaten STK’daki kadının farkındalığı var, bir başka erkek baskı yapamaz. Öyle bir şey yaşamıyoruz yani. Böyle bir şeye fırsat vermeyiz.

MKK üyesi kadınlarla yaptığımız OGT’de MKK içinde TCE’ye yönelik çalışmalarda bazı sorunlarla karşılaşıldığı, belediye meclisi içinde kadın başlığını “çocuk ve aile” başlıkları ile bir arada değerlendirmek isteyen ve bu anlamda kadınların toplumsal kimliği üzerine dayatılan vasıfların yeniden üretildiği bir yapıyı savunan grupların da olduğu belirtilmektedir. Katılımcılardan biri yaşadıkları sorunu şu şekilde ifade etmektedir:

Belediye başkanının “Toplumsal Cinsiyete Yönelik Daire Başkanlığı” oluşturma fikri varken meclisten bu “Aile ve Çocuk Daire Başkanlığı” olarak geçti. İşin en başından yasal bakımdan toplumsal cinsiyet eşitliği daire başkanlığı... Yani isim deyip

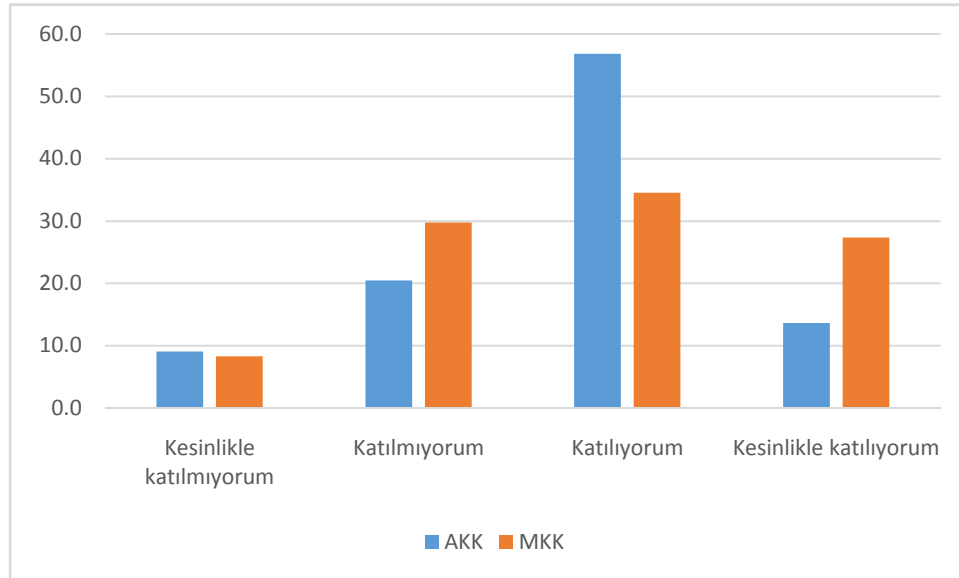
geçmemek lazım. Algı yönetmek, farkındalık yaratmak, bilincin yönelmesini sağlamak tam da zaten buralarda başlıyor. Belki büyük şehir belediye başkanlığının oluşturacağı daire başkanlığına “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” olarak konulabilseydi yine başka bir noktada olacaktı. Elimiz daha da rahatlamış olacaktı.

Farkındalık

Yukarıda da değinildiği gibi, TCE'ye yönelik çıkarılan yasalar ve mevzuattan belki de daha önemlisi bu konuda toplumsal farkındalığı arttırmaktır. Aksi takdirde yasalar ve mevzuat ne denli çağdaş olursa olsun, toplumsal farkındalığın sağlanamadığı koşullarda uygulamada ve gündelik politikalarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine yönelik adımların başarıya ulaşması beklenmemelidir. Bu bağlamda İzleme Çalışması dâhilinde AKK ve MKK üyesi kadınlarla gerçekleştirilen anket çalışması ve OGT'lerde hem kadınların hem de erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalıkları da ele alınmaya çalışılmıştır.

KK'lerde hem kadınların hem de erkeklerin TCE'ye dair farkındalıklarını ele almadan önce, KK'lerde TCE'nin kurumsal olarak gündemde yer alıp almadığına, KK'nin kurumsal olarak böyle bir farkındalığı sağlayacak bir kurumsal bakış açısına sahip olup olmadığına bakmak gerekmektedir. Aşağıdaki grafikte de görülebileceği gibi, anket çalışmasına katılan kadınların büyük çoğunluğu “**Toplumsal cinsiyet eşitliği kent konseyinin önemli bir gündem maddesidir**” önermesine katılmaktadır. AKK üyesi kadınların yüzde 70,5'i, MKK üyesi kadınların ise yüzde 61,9'u bu önermeye katıldıklarını belirtmiştir:

Grafik11: “Toplumsal cinsiyet eşitliği kent konseyinin önemli bir gündem maddesidir.”

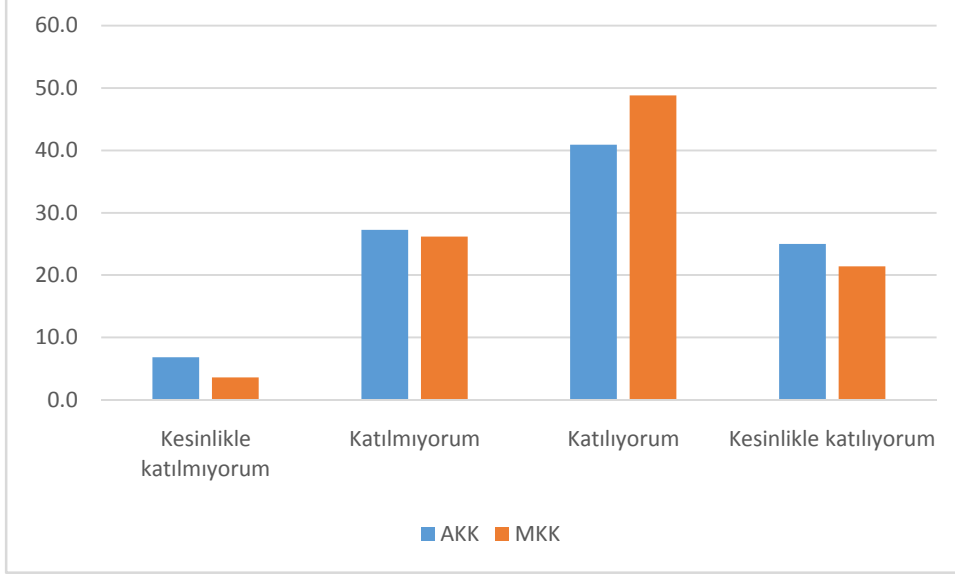
Anket çalışmasına MKK'den katılan kadınların yüzde 30'a yakınının bu önermeye “**kesinlikle katılıyorum**” yanıtı vermeleri ayrıca dikkate değer bir veridir ve MKK'nin toplumsal bir örgütlenme olarak “toplumsal cinsiyet eşitliği” sorununa verdiği önemi ve bu önemin kadınlar tarafından fark edildiğinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kadınların farkındalığı

Her ne kadar KK üyesi kadınlar KK'lerin TCE açısından görece daha eşitlikçi bir ortama sahip olduğunu öne sürse de özellikle belediye meclisindeki uygulamaların yerel düzeyde TCE farkındalığına olumsuz katkı yaptığını da dikkat çekmektedirler. Bu ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla, KK üyesi kadınların TCE

için verdikleri mücadele zemini KK'lerden ziyade belediye meclisleridir. Bu veriler ışığında, bu mücadeleyi yürüten kadınların farkındalıklarının düzeyi daha da önem kazanmaktadır. Anket çalışmasına katılan AKK üyesi kadınların yüzde 65,9'u, MKK üyesi kadınların ise yüzde 70,2'si "**Kent konseyinde yer alan kadınlar cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele için yeterli bilinç ve kararlılığa sahiptir**" ifadesine katıldıklarını bildirmişlerdir:

Grafik12: "Kent konseyinde yer alan kadınlar cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele için yeterli bilinç ve kararlılığa sahiptir."

AKK üyesi kadınlar arasında bu ifadeye katılma oranı daha düşük gerçekleşse de aşağıdaki ifadeler kadınların farkındalıklarıyla ilgili başka bir boyuta, bu konuda sürekli olarak mücadele yürüten kadınların direncinin arttığına dikkat çekmektedir:

Biz hayatımızın her alanında kadın olarak engellerle karşılaşıyoruz ve sorun çözme yetimiz artıyor. O yüzden daha mücadeleci ve savaşçıyız. Bakın; Ankara ruhunda dayanışma ve arkadaşlık önemlidir. Biz kadınlar da bunu keşfetmiş ve vurgulayan kadınlarız. Çok ciddi bir dayanışma var. Mesela İstanbul Uçan Süpürge, 26.sını yapıyoruz, tamamen kadın filmleri festivali. Türkiye’de benzeri yoktur. Birçok örneğimiz var. Olumsuzluklarımız da var ama böyle şeylerde çok. Her yerde olmaya çalışıyoruz ulusal ve uluslararası anlamda. Ankara’nın özde böyle bir ruhu var.

OGT’de söz alan bir başka katılımcı da mücadelenin sadece Ankara’ya özgün olmadığını, kent konseylerinin yapı olarak bu konuda çok önemli bir mevzi olduğunu öne sürmekte, KK’de yer alan kadınların TCE alanında yürüttüğü mücadelede dirençlerinin arttığına dikkat çekmektedir:

Ben KK’de yer alan kadınların çok fazla önlerinin kesilme noktasında olmayacağını düşünüyorum. Çünkü "KK’de yer alan kadın’ demek aslında;’doğasında artık kendini gerçekleştirme aşamasında olması’ demek. Haliyle zaten o farkındalık oluşan tip.KK’de çalışan bir kadının önünün kesilmesi olası değil.

Öte yandan kadınların TCE’ye ilişkin farkındalıklarının önemli bir bileşeni de "kadın dayanışması" olarak görülmektedir. Yukarıda sözlerine yer verdiğimiz katılımcı, KK özelinde kadın dayanışmasının önemine dikkat çekmektedir:

KK'ye katılmaya karar veren kadın modeline baktığımızda çok da önünü kesmenin de karşı taraf açısından avantaj yaratacağını sanmıyorum. Maksimum, kadınlar kadınların önünü keser ama. Canan Güllü'nün çok güzel bir lafı var: "Kadın kadının kurdu değil yurdudur" diye. Ben onunla bir program yapmışım. Ben o lafı çok severim. Özellikle çok güçlü tipler olduğu zaman diğer erkeklerin önünü kesmesinden ziyade kadının önünü kestiği bir yapılanmayı ben daha çok görüyorum. KK özelinde kısa bir süredir buradayım ben. Şimdiye dek öyle bir sıkıntı yaşamadım. Ama ben onu kadın erkek diye ayırmak istemiyorum. Ne yapmak istiyorsan ona destek olundu.

AKK üyesi kadınlarla yapılan OGT'de kadın dayanışmasına güçlendirmenin önemli bir aracı olarak "sürdürülebilirlik" boyutuna da önem verilmiştir. Bu bağlamda, dayanışmanın bireyler arasında değil, örgütlü bir şekilde, kurumsal bir zeminde yürütülmesinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir:

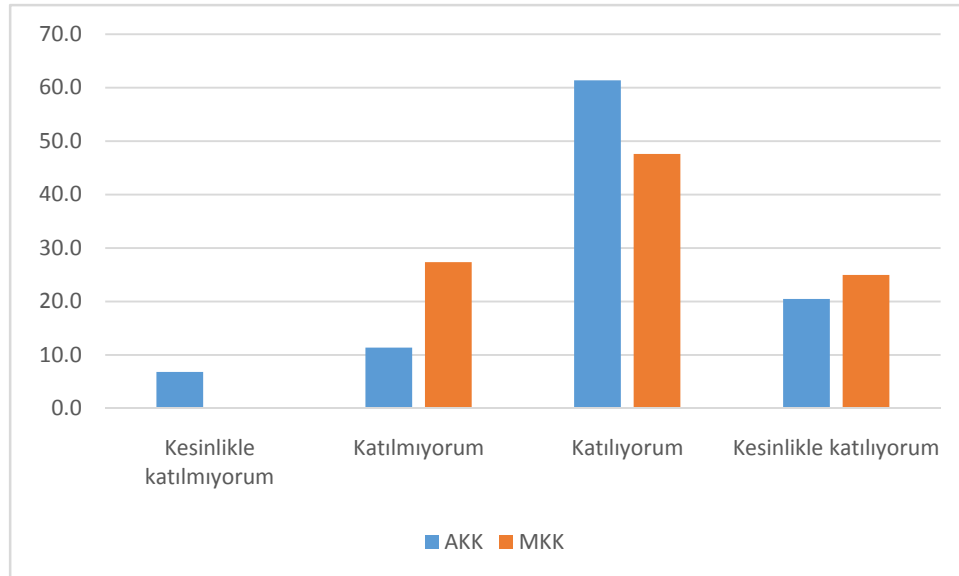
Kadın arkadaşlarımızın başarısını desteklemeliyiz. Bence sürdürülebilirlik çok önemli, birey bazlı çalışmamalıyız. Hayata dair katkı önemli, kim ön plana çıkacaksa çıksın. Biz çekilip gittiğimizde KK işlevselliği devam etsin. Sistemin kendisi çalışır olsun. Biz organik yapıyız, insanız. Biz gittiğimizde KK'nin fabrika gibi işlemesi lazım. Başka gruplarda da böyle devam etsin, biz bütünüz.

"Kent konseyinde yer alan kadınlar cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele için yeterli bilinç ve kararlılığa sahiptir" önermesine AKK üyesi kadınların onayı MKK üyesi kadınlara göre daha düşüktür. MKK üyesi kadınlarla yapılan OGT'de MKK'de TCE farkındalığı bakımından önemli sorunlarla karşılaşıldığı ifade edilmektedir. Özellikle çalışma gruplarında, yürütücü kurulların erkek ağırlıklı olduğu konusu sıklıkla dile getirilmiştir. Bu bağlamda, TCE konusunda sadece kadınların değil, erkeklerin de farkındalığını arttırmak önemli bir konudur.

Erkeklerin farkındalığı

Anket çalışmasında **"Kent konseyinde erkek üyelerin kadın üyelerle iletişime açık olduklarını gösteren davranışlar yaygındır"** önermesine katıldığını belirten kadınların oranı AKK üyesi kadınlarda yüzde 81,8, MKK üyesi kadınlar için ise yüzde 72,6'dır.

Grafik13: "Kent konseyinde erkek üyelerin kadın üyelerle iletişime açık olduklarını gösteren davranışlar yaygındır."

Yukarıda da değinildiği gibi, nasıl ki KK'de yer alan bir kadının başta toplumsal cinsiyet eşitliği olmak üzere, belli farkındalıklara sahip olması zaten beklenen bir durumsa, aynı şekilde KK'lere katılan erkeklerin de belli konularda farkındalığa sahip olmaları beklenmektedir. Bu farkındalıkların başında TCE gelmektedir. AKK üyesi kadınlarla yaptığımız OGT'de bu durum şu şekilde ifade edilmiştir:

Bence KK'deki erkekler kadın sorunundan bihaber demek yanlış. KK'deki katılma niyetiniz eğer sosyal farkındalık, fayda yaratmaksa bundan bihaber olma ihtimaliniz yok. Ama eğer sebebiniz "çevre yapayım, insanlar beni görse" ise haberdar olmayabilirsiniz. Bu biraz kişiyle de alakalı. Şu an kadın sorunundan haberdar olmamak diye bir şey yok.

Sivil toplumun yerel düzeyde çatı örgütü niteliğinde olan ve demokratik bir yönetim hedefi doğrultusunda kurulmuş olan KK gibi bir yapı dâhilinde yer alan bireylerin tüm diğer demokratik davranış kalıpları gibi toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda da farkındalığa sahip olduğu varsayılmaktadır. Öte yandan, bazı yapıların temsilcisi olarak KK'de yer alan üyelerin geldikleri yapıların demokratik, özgürlükçü bir yapıda olmaması durumunda TCE konusunda da farkındalığa sahip olamayabilecekleri aktarılmıştır. Hatta MKK'deki OGT'de bir katılımcı bazı durumlarda KK'de bir STÖ'yü temsil eden kişilerin genel olarak KK'nin önem ve işlevi hakkında, özel olarak da TCE hakkında farkındalığa sahip olamayacaklarını belirtmektedir:

KK'lerin üye yapısı değişik olduğu için gelenlerin konseyin amacına yönelik bilgisi neredeyse yok gibi. Hele toplumsal cinsiyet ile ilgili bilgileri çok çok daha az.

Aynı katılımcı, kendi yapıları içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini önemsemeyen STK'lerin, KK'de de önemsemeyeceklerini belirtmektedir:

Yönetimlerini seçerken onlar da cinsiyet eşitliğini göz ardı ediyorlar. Bunu göz ardı eden STK'lar KK'ye geliyor. Dolayısı ile orada da göz ardı ediliyor. Şöyle bir konuya denk geldim: Bir konu hakkında konuşuyorduk; "İşte Türkiye'nin şöyle bir gündemi varken bu da gündem arkasında kalsın, önemli değil" gibi. Kadınlarla ilgili bir şeyler, toplumsal cinsiyet ile ilgili bir şeyler diyeyim daha doğrusu, hep arkada tutulabiliyor. Bir de toplumsal cinsiyet derken ben de bir kadın derneği üyesiyim, kadınlardan yola çıkarak bu feminizm geliyor ama artık toplumsal cinsiyet deyince LGBTi bireyleri de düşünüyoruz hep ama hala LGBTi bireyler belirli bünyelere giremiyorlar. Girseler de işlevli olmadıkları için gelmemeyi tercih ediyorlar.

LGBTi bireylerden de bahseden bu katılımcının, bu konuya değinmesi OGT'lerdeki tartışma içeriğinde istisnai bir durumdur. Nitekim toplantı odağının toplumsal cinsiyet eşitliği olan bir toplantıda LGBTi konusunun tartışılmamış olması, bu konuda çalışma olup olmadığı konusunun ise "bu konuda talep yok" şeklinde kısaca geçiştirildiği de gözlemlenmiştir.

Her ne kadar farkındalıkla ilgili eksiklikler söz konusu edildiyse de OGT'lere katılan KK üyesi kadınlar ülke gerçekliğini göz önünde bulundurarak KK'deki TCE farkındalığını toplumun tamamı ve bizi çevreleyen kültürel yapı içinde değerlendirmektedir. Söz konusu sosyo-kültürel yapının yarattığı alışkanlıkları birdenbire ortadan kaldırmanın çok kolay olmayacağını öne süren MKK'den bir katılımcı durumu şu şekilde aktarmaktadır:

Ataerkil düzen yıllarca alıştığımız içinde bizi sindirmeye çalışan bir yapı. Bir taraftan da kadınlar bu yapı içinde alışıyor, bir kültür oluşuyor. Bu kültürde kendini var etmeye çalışanlar biraz örseleniyor ve bu yüzden kendini geri tutuyorlar.

Bu konuda OGT'lerde aktarılan ve özellikle dikkat çekilen başka bir boyut , toplumsal cinsiyet eşitliğinin sadece kadınları ilgilendiren bir konu olmadığı, genel olarak demokrasi ile ilgili bir talep olduğunu ve bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin aslında sadece kadınları değil erkekleri de olumsuz anlamda etkilediğidir. MKK üyesi kadınlarla yapılan OGT'de bir katılımcının aktardığı gibi:

Erkekler ya da erkeksi bakış toplumsal cinsiyet eşitliğine kadınların sorunu olarak bakıyorlar, bunun demokrasi ile olan ilişkisini kurmuyorlar. O yüzden erkeklerle çalışırken bunun demokrasi ile olan ilişkisini kurmak gerekiyor. Çünkü öbür türlü hep kadın hakları, "tamam haklısınız" deniyor. Ama bu çoğulcu demokrasi istiyorsak bunu geliştirmek için çok önemli.

Buna rağmen KK'lerde yer alan erkek bireylerin, özellikle de erkek yöneticilerin toplu

mun genelindeki erkeklerle, özellikle de yönetici konumundaki erkeklerle kıyaslandığında toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıklarının oldukça olumlu bir pozisyonda olduğu sıklıkla ifade edilmektedir. AKK başkan yardımcısı Şahin KK üyelerinin TCE konusunda farkındalığını arttırmak için yakın zamanda bir TCE eğitimi düzenlediklerini ve bu konuda bilinen ve tanınmış akademisyenlerin verdiği eğitime KK yönetim kurulu ve farklı çalışma grubu sözcülerinin katıldığını, toplam 16 saatlik eğitim sonrasında katılımcılara sertifika verildiğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda KK'lerde TCE konusundaki sorunların zamanla çözüleceğine inanmaktadır.

Politikalar

Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2014-2017 Raporu Hedef V "Toplumsal Cinsiyetin tüm Plan ve Tedbirlere Yerleştirilmesi" olarak tanımlanmıştır:

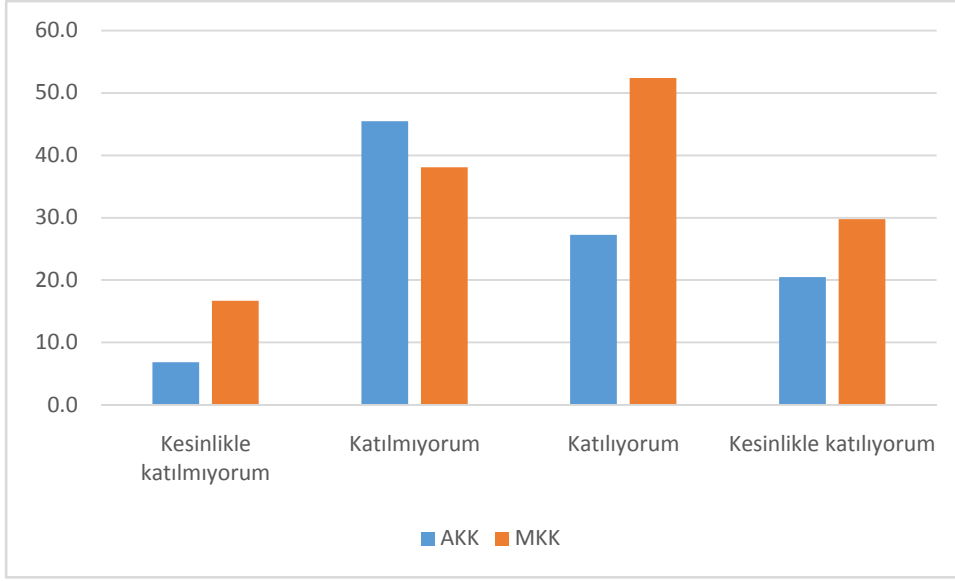
Toplumsal cinsiyetin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi, politika üretim süreçlerinin doğal katılımcıları olan aktörler tarafından bütün politikalara tüm kademelerde ve düzeylerde toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilebilmesi için politika süreçlerinin yeniden organize edilmesi, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesidir.

Bu bağlamda TCE sadece kadınlara ait, daha doğru bir ifade ile "kadınlara tahsis edilmiş" alanlarda değil, bütün uygulamalarda ve dolayısıyla bütün birimlerde içselleştirilmiş, hatta ana akımlaştırılmış bir konu olmalıdır. Öte yandan yukarıda "Farkındalık" ve "Ayrımcılık" bölümlerinde görülebileceği gibi, şu an için her ne kadar olumlu gelişmelerde ve olumlu tutumlardan bahsedilse de Kent Konseylerin toplumsal cinsiyet eşitliği kadınlara "tahsis edilen" alanlar dışında katılımı sorunlu bir alan olarak belirlemektedir.

Planlama ve bütçe lemede toplumsal cinsiyet eşitliği

Varlık nedeni sivil katılım olarak belirlenmiş KK'lerin kadın katılımını ve bilhassa kentsel politikaların oluşturulması sürecine katılımı kritik bir boyuttur. Bu bağlamda öncelikli olarak stratejik plan ve bütçe içeriği oluştururken toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate alınıp alınmadığı önemli bir parametre olarak değerlendirilebilir. Anket çalışmasında yer aldığı şekliyle "**Stratejik plan ve bütçe içeriği oluşturulurken toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi dikkate alınmaktadır**" ifadesine katılan KK üyesi kadınların bu önermeye katılma düzeyleri aşağıdaki grafikte gösterildiği gibidir:

Grafik14: "Stratejik plan ve bütçe içeriği oluşturulurken toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi dikkate alınmaktadır."

Tabloda da görüldüğü gibi, AKK'deki kadınların yüzde 47,7'si bu ifadeye katılırken, bu oran MKK'deki kadınlar için yüzde 82,1'e yükselmektedir. Ankara'da bu oranın Mersin'e göre daha düşük olmasının nedeni AKK'den OGT'ye katılan bir kadın üyenin serzenişlerinde saklıdır:

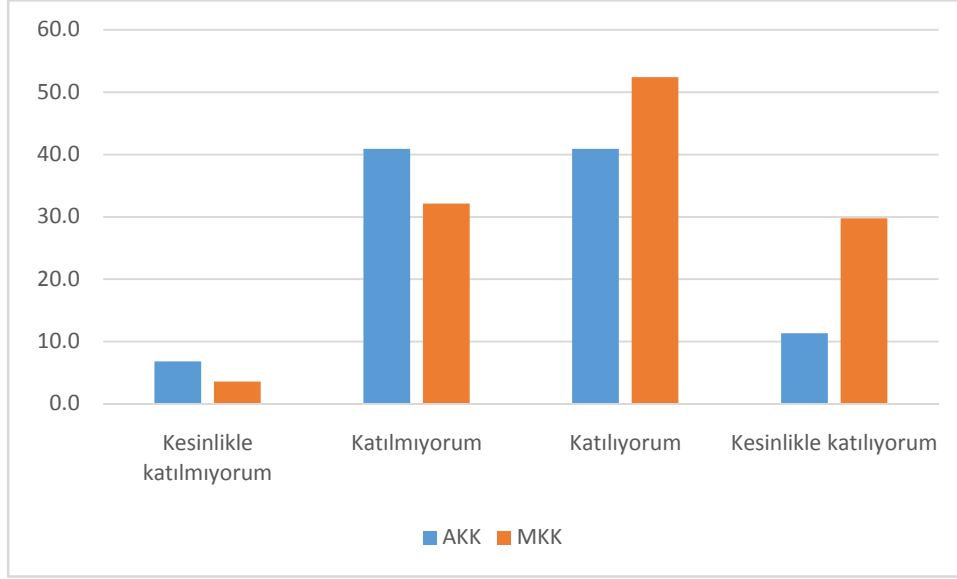
Belediye Meclis üyelerinin çok önemli olduğu kanaatindeyim çünkü her şey meclisten geçiyor. Dolayısıyla belediye meclis üyelerinin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi önemli. İkincisi, karma STK'lar konusunun önemli olduğunu düşünüyorum. Kadın derneklerinin sadece kadın hakları peşinde koşan dernekler olduğunu zannediyorlar ve anlamadıkları bir feminizme de eleştirel olarak bakarlar. Aslında kadın örgütlerinin yanında olması gereken diğer örgütler de köstek oluyor bir taraftan. Yani o bilinçlenmeye destek verecekken engelleyen bir noktaya geliyor.

TCE ilkesinin uygulanabilir olması için finansal kaynaklara ihtiyaç duyulmakta ve bunun için de yerel yönetimlerin bütçe ayırması gerekmektedir. Öte yandan elde edilen kazanımlara rağmen bütçe planlamasında TCE'ye yönelik programlara kaynak aktarılması aşamasında ilerleme kaydedilmesi gerekliliğini MKK üyesi bir kadın şu şekilde ifade etmektedir:

Ayrıca belediyelerde başvurduğumuz şey, toplumsal cinsiyete dair bütçe dediğiniz çok farklı bir şey. O belediyenin bütçesinden halka, vatandaşa hizmet giderken maddi kaynaklar hizmete dönüştürülürken ne kadarı kadına ne kadarı erkeğe kullanılıyor belirlemek için izlenen bir yol, eşitlikçi bütçeleme. Bu çalışmayı yürütmek için belediyeden bütçe çıkması lazım, o noktaya gelinemedi.

İfade edilen bu görüşlerle paralel olarak ankette yer alan "**Kent konseyinin öncülük ettiği kadın çalışmaları belediye yönetiminde yeterli ilgiyi (mali, uygulama ve yönetsel) görmektedir**" önermesine ankete katılan AKK üyesi kadınların yüzde 52,3'ü, MKK üyesi kadınların ise yüzde 64,3'ü katıldıklarını ifade etmektedirler:

Grafik15: " Kent konseyinin öncülük ettiği kadın çalışmaları belediye yönetiminde yeterli ilgiyi (mali, uygulama ve yönetsel) görmektedir."

Oldukça siyasileşmiş ve kutuplaşmış olan belediye meclislerinde birçok konuda olduğu gibi TCE konusunda da siyasî angajmanlar meclis üyelerinin tavır ve tutumlarında öncelikli belirleyici olmaktadır. Buna bağlı olarak KK'lerde planlama ve bütçeleme süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin kimi zaman göz ardı edildiği düşünülebilir. OGT'lerdeki aktarımlar, özellikle belediye başkanı ile KK başkanının bütçe ve planlamada toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin göz önünde bulundurulması açısından etkilerinin büyük olduğunu göstermektedir. AKK üeleriyle yapılan OGT'de yer alan bir kadın katılımcı bunu şu şekilde özetlemektedir:

Ankara Mansur Başkan'la çitayı çok yükseltti. Ankara Halil Bey ile gelen, ticaretten gelen ve belli bir makam sahibi olan, yardımlaşmaya, sosyal hayata adanmış birisi. YK da öyle, çok güzel çalışmalar yapmışlar. ... Ankara'nın her konuda büyük işler yapacağını düşünüyorum. Bakın İstanbul'a KK'nin adı bile geçmiyor. Eminim pandeminin rahatlamasıyla çok büyük işler yapılacak, inşallah KM ile bizim de katkımız olur.

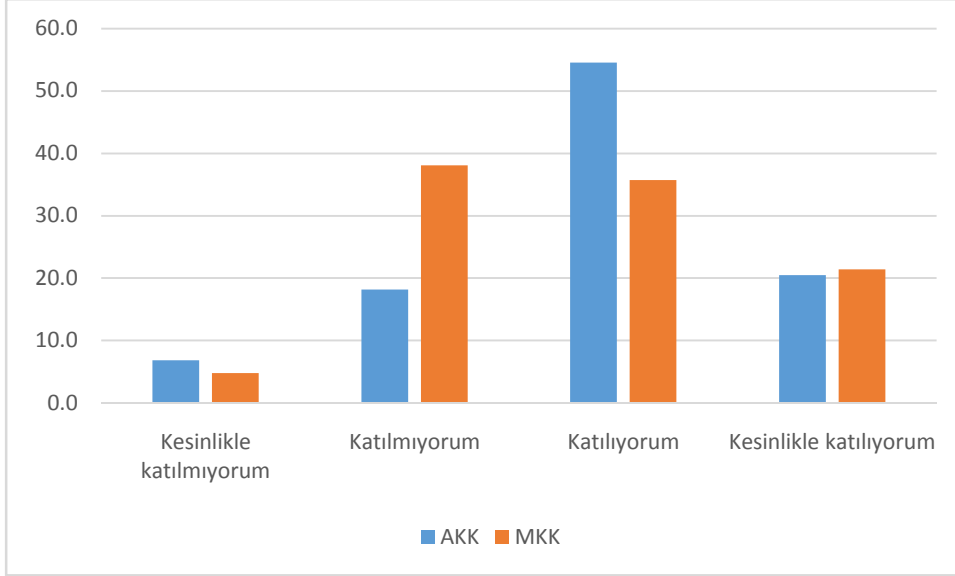
Bütçe ve planlamada toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen bir bakış açısı, özellikle bu konuya ilişkin etkinlikler düzenlenirken finansal kaynak arayışı içinde olan kadın dernekleri için yaşamsal bir öneme sahiptir. Bunun ne denli önemli olduğunu, son yerel seçimden sonra genelde Türkiye özelde Mersin'de TCE'yi sağlamaya yönelik etkinlik ve programlara bütçe ayrılmasına dair eğilimin arttığını MKK üeleri ile yapılan OGT'de yer alan bir kadın katılımcı şu ifadelerle anlatmaktadır:

Bütçe meselesi de dedik ya. KK'lerin toplumsal cinsiyet eşitliğine göre bir programı genel olarak yok. Belediyelere de bağlı bilemiyorum ama biz bütün komisyonlarda eşitlik için bir çalışma yapalım denebilir ama bir programı yok yani özel olarak. Bu eşitliği sağlamaya dönük hiçbir konseyde ben görmedim. Bu hiçbir kurumda yok ve belediyelere yeni giriyor. Şimdi ilk defa Mersin'de büyükşehir belediyesi bizle toplantı yaptılar, çok boyutlu, cinsiyete dayalı bütçe kuruyor. Sistematiik bir çalışmaya girmişler. Umarım devamı gelir.

Yukarıdaki iki farklı ifade AKK ve MKK arasında, belediye meclislerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetilen programlara ayrılan bütçeye ilişkin farklılık olduğunu da göstermektedir. Nitekim ankette yer

alan “Kent konseyi belediye kaynaklarının toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde kullanılmasında önemli bir işlev görmektedir” önermesine AKK üyesi kadınların yüzde 75 oranında katılırken MKK üyesi kadınlarda bu oran yüzde 57,1’e düşmektedir:

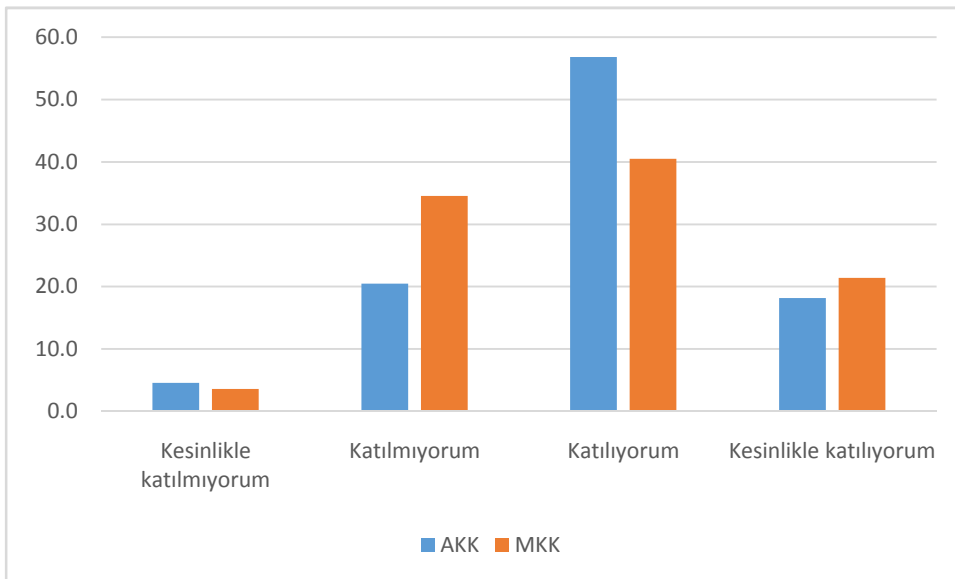
Grafik16: “Kent konseyi belediye kaynaklarının toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde kullanılmasında önemli bir işlev görmektedir.”

Kent konseylerinin yerelilerde toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen uygulamalara etkisi

KK'lerin kendi iç yapısında toplumsal cinsiyet eşitliğini öncelemelerinin yanı sıra, hatta belki de daha önemlisi, yerelilerde; Ankara ve Mersin'de gündelik politika ve uygulamalarda toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifine uygun davranması ya da bulunduğu yerelilerde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik katkı sağlamasıdır. Ankette bu doğrultuda yer alan ifadeye katılan AKK üyesi katılımcıların oranı yüzde 75, MKK üyesi kadınların oranı ise yüzde 61,9'dur:

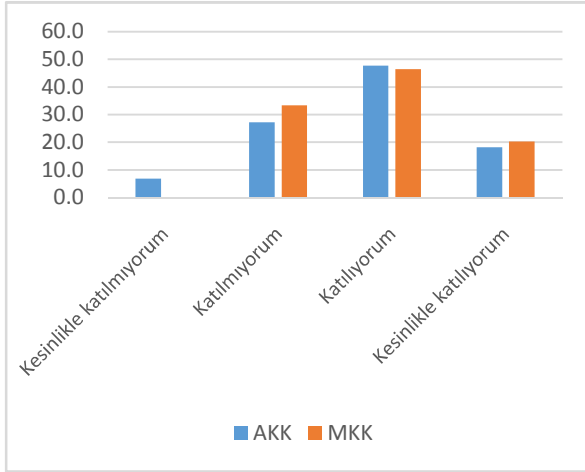
Grafik17: “Kent konseyi eşitsizliklerin azaltılması yönündeki kuruluş amacını kendi bünyesinde sağlamıştır”

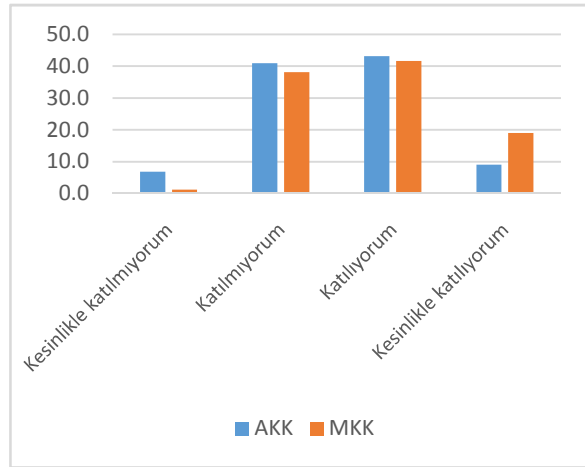
KK'lerin toplumsal cinsiyetsizliğini azaltmaya yönelik işlevinin olumlu bir katkı sunduğunu özetleyen yukarıdaki veri ve ifadelerle rağmen, kentte kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda

gelişiminin sağlanmasına yaptığı katkı ve kadınların eğitim ve gelişimi konusunda aktif bir programı takip etmesi anlamında görece olarak yetersiz kaldığı anket verilerinde de görülmektedir. Söz konusu iki ifadeye; **“Kent konseyi kadın çalışmaları yaşadığınız kentte kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişimini sağlamaktadır”** ve **“Kadın eğitimi ve gelişimi konusunda kent konseyi bünyesinde aktif bir program takip edilmektedir”** ifadelerine ankete katılan kadınların katılma oranları şu şekildedir:

Grafik18: “Kent konseyi kadın çalışmaları yaşadığınız kentte kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişimini sağlamaktadır”

Grafik19: “Kadın eğitimi ve gelişimi konusunda kent konseyi bünyesinde aktif bir program takip edilmektedir”

Savaş Zafer Şahin de KK’lerdeki KM’lerin işlevi üzerine yaptığımız görüşmede KK’lerin henüz kentsel politika üretiminde en etkili aktör olmadığını ama bir gelişim çizgisi içinde kentlerde, kentsel politikaya etki eden en önemli aktör olduğunun altını çizmektedir:

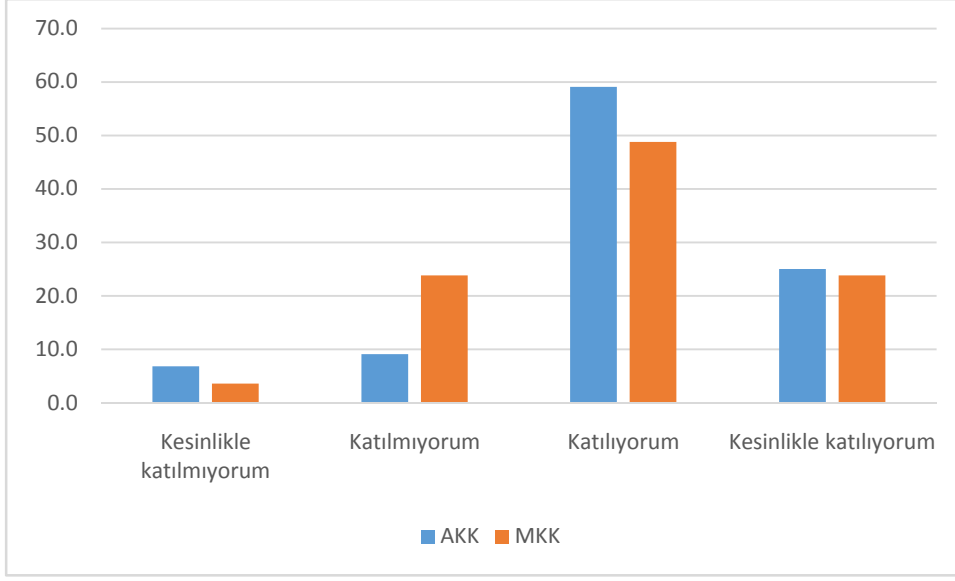
Genel manzara şu: Çeşitli şekillerde istikrarlı olmasa da toplamda 250-300’ü bulan ve bunların arasında gerçekten kentsel politika üreten ve sivil mücadelede rol oynamaya başlamış bir yapıdır KK’ler. Farklı kentlere baktığımızda olumlu gelişmelerde genellikle KK’lerin payının olduğunu görüyorum.

MKK üyesi kadınlarla yapılan OGT’de, bu konudaki görece yetersizliğin zaman içinde aşılabacağı, süreç içerisinde TCE perspektifinin her uygulamada oturacağı belirtilmektedir:

Sadece pozitif ayrımcılık değil, yapılan her eylemin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden bakılıyor mu? ...Bütün hizmetleri bir süzgeçten geçirmek gerekiyor. Sürekli buna bakmak gerekiyor, kolay bir iş de değil. KK’de hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini göz önünde bulundurması lazım ama oradakilerin buna dair bir donanımı yok. Biz işte pandemiden önce bir çalışmaya başlamıştık onlarla toplantı yapıp. Onlar nasıl yapıyor bu işi önce onu öğrenelim sonra bir uzman desteği ile nasıl yapılabilirini anlatalım.

KK’lerdeki toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik ekonomik, sosyal ve kültürel programların görece olarak çok başarılı olmadığına ilişkin bir görüşle karşı karşıya kalmaktayız fakat genel olarak anket çalışmasın katılan kadınların KK’lerin kadınların kent yönetimindeki etkisini arttırdığına yönelik görüşlerinin daha olumlu olduğu aşağıdaki grafikte de görülmektedir:

Grafik20: "Kent konseyi kadınların kent yönetimindeki etkisini arttırmaktadır."

Bu bağlamda, KK'lerin en olumlu etkisinin farklı STK'leri, özellikle TCE konusunda etkinlik gösteren farklı STK'leri geniş ve kapsayıcı bir çatı altında bir araya getirmesinin katkısına atıfta bulunmaktadır. Yukarıda da değinildiği gibi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin en önemli parametrelerinden biri kadınların siyasete katılımıdır. Bu bağlamda OGT'lerde KK'lerin sadece STK düzeyinde değil, yerel düzeyde dâhi olsa kadınların siyasete katılımına dair yaptığı katkı KK'lerin işlevsel olduğu yerelliklerde, Mersin'den örnek vererek kadın muhtarların oranının artmasıyla gösterilmektedir:

KADER olarak şunu yaptık mesela, 3 kadın muhtar vardı 8 oldu 805 muhtar içinde. Son seçimde 21'e çıkardık biz bunu Mersin'de. Şu anda 21 kadın muhtar var. Türkiye ortalaması yüzde 1'in çok çok altında, 1000'de 9 iken, yüzde 2.68 gibi bir artış, artış oranımız yüksek. Türkiye genelinin de üstüne çıktı şu an. KK ile şöyle işbirliği yaptık: Kadın muhtarların katıldığı kapasite geliştirme etkinliği geliştirdik. Programı hazırlayan KADER'di ama yer tahsisini KK binasında yaptık. Öğle yemekleri, çay, kahve belediye tarafından karşılandı. Bizim üyemiz olan dernekler teklif getirirse komisyonumuzda değerlendirip yapabiliriz.

Muhtarlık düzeyinde dâhi olsa, kadınların siyasete katılımının önemi yadsınmamakta, bilakis yerel düzeyde elde edilen başarıların gelecekte ulusal boyutta elde edilecek kazanımlar için önemli bir adım olduğuna işaret edilmektedir:

Sonuçta Türkiye'de çok da demokratik olmayan bir sistem var. Parti yasalarından seçim yasalarına hey şey anti-demokratik ve zaten erkekleri bile eleyen bir sistem. Kadınlarla ilgili çalışmalar daha zor oluyor. Yerelde bir şeyleri başarmanın daha iyi olacağını düşünüyorum. Yerelde STK'ler ve yerel yönetimlerle bunu aşabiliriz. ... Sivil toplum ve yerel yönetimler bunu yakalarsa bence kadının önü de açılır. Buraya doğru gitmek için de yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini anaakımlaştıracak yerden program üretmesi, stratejik plan üretmesi...

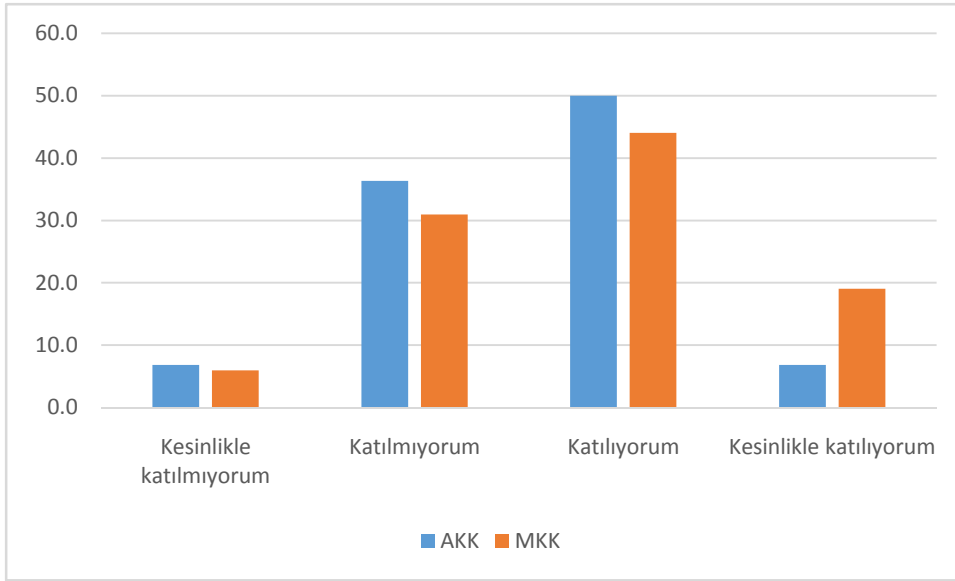
Tam da bu noktada yerel siyasette kadınların rolünün artmasına ilişkin iradenin sivil nitelikli olması gerektiğine dair görüşlerin de ön plana çıktığı görülmüştür. Bu anlamda, kadınların siyasete sivil irade

içinde katılımında KK'lerin olumlu etkisi çok önemlidir. Bu öneme istinaden kadınlara yönelik etkinlik gösteren STK'lerin KK bünyesinde güçlenmesi dikkate değer bir veridir. Öte yandan, mevcut siyasî atmosfer hâlihazırda kadınların resmî kurumlarla iletişimini zayıflatmasından ötürü, KK'leri bu konuda biricik araç haline getirmektedir. MKK üyesi kadınlarla yapılan OGT'de, bir katılımcı sivil toplum olarak resmî yapıyla ilişkilerinin sınırlılıklarını şu şekilde özetlemektedir:

Resmî kurumlara gidemememizin STK olmakla çok büyük bir ilişkisi var. Biz bundan 7-8 sene önce Halk Eğitim Merkezlerinde kadınlarla toplantılar yapabiliyorduk... Hatta proje işbirlikleri de yaptık resmi kurumlarla. Fakat belli bir dönem sonunda biz de resmî kurumlara gidemiyoruz. MEB'e gidiyoruz mesela cevap vereceğiz diyorlar, hiç hayır demiyorlar ama hiç cevap gelmiyor. Tekrar tekrar arıyoruz. Belli bir süreç geçiyor.

Anket çalışmasında yer alan “**Kent konseyi kapsamında yürütülen kadın faaliyetleri ile kadın alanında çalışan sivil toplumun etkileşimi üst düzeydedir**” önermesine katılan kadınların oranı AKK için yüzde 56,8, MKK için ise yüzde 63,8'dir:

Grafik21: “Kent konseyi kapsamında yürütülen kadın faaliyetleri ile kadın alanında çalışan sivil toplumun etkileşimi üst düzeydedir”

KK'lerin toplumsal cinsiyet eşitliğine katkısı tartışılırken, OGT'lerde dile getirilen darboğazlardan biri bu katkının toplumun geneline yaygınlaştırılmamasına ilişkin çekincelerden oluşmaktaydı.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalarının yerelliklere yansımaları

Her ne kadar KK'lerin ve KK'lerde yer alan STK'lerin toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki başarılarından bahsedilse de bu olumlu gelişmelerin toplumun tamamına yansıyor yansımadağı önemli bir soru olarak dile getirilmiştir. MKK üyesi kadınlarla yapılan OGT'de bu konu şu şekilde ifade edilmiştir:

Unutmadan söylemek istiyorum, etkinliklerden bahsettik ama unutilan şey biz bunları yaparken hedef kitleye doğru ulaşmıyoruz. Orada topladığımız 1000 insan da olsa maalesef bizim hedef kitemiz dışında farkındalığı yüksek olan insanlar. Kadına şiddet ya da çocuğa cinsel istismar konusunda çalışmalar yaptığımızda ilk başta şöyle durumlarla karşılaştık. Hedef kitemiz belliydi ama ne

istismara uğrayana ne de yakınlarına ulaşabiliyorduk. Yaptığımız şey kendi aramızda konuşmaktan bir tık öteye gidemiyor. Bence bu tür çalışmalarda da böyle bir durum var. Yaptığımız şey farkındalığı kendi aramızda aktarmaktan öteye gidemiyor.

Aynı OGT’de bir başka katılımcı da eklemektedir:

Hiçbir şekilde söz sahibi olamıyoruz. KK’de sadece bazı şeyler konuşarak toplantı içerisinde kalıyor. Hiçbir fayda sağladığımızı düşünmüyorum. Bu da gönüllülük kısmında tıkandığım nokta olarak kalıyor.

Bahsi geçen sınırlılıklara rağmen, aynı OGT’de diğer illerle karşılaştırıldığında Mersin’deki KK’nin daha ileri bir konumda olduğu da teslim edilmektedir:

Ankara ve İstanbul’un gerisinde değiliz. ... Diğerlerinde kadınlar daha az, erkek egemen. Bulduğumuzda kadınlar kendilerini geri planda tutuyor. Bu konularda ben tabulara takılmayan biriyim. Ama sesimin fazla çıkması biraz daha dengeleyici oluyor. Bence Mersin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çok daha ilerde.

Bir başka katılımcı Mersin’in bu konuda ileride olmasını, KK’leri önemseyen, sivil toplumun gelişimine destek veren ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olan siyasî iradenin yerel düzeyde son yerel seçimle değil, daha önce kentte söz sahibi olmasına bağlamaktadır:

İstanbul ve Ankara’da 25 yıldır iktidardaydı. Siyasal yönetimlerin de burada payı oluyor. Mersin muhalefette olduğundan belediyenin etkisini görebiliyoruz. Arada bir 5 yıl farklı siyasî anlayış oldu ama sonra tekrar döndü.

Aynı toplantıda bir başka katılımcı da Mersin’de güçlü bir sivil toplum geleneğinin ve kadın hareketinin varlığının da önemli bir etken olduğunu ifade belirtmektedir:

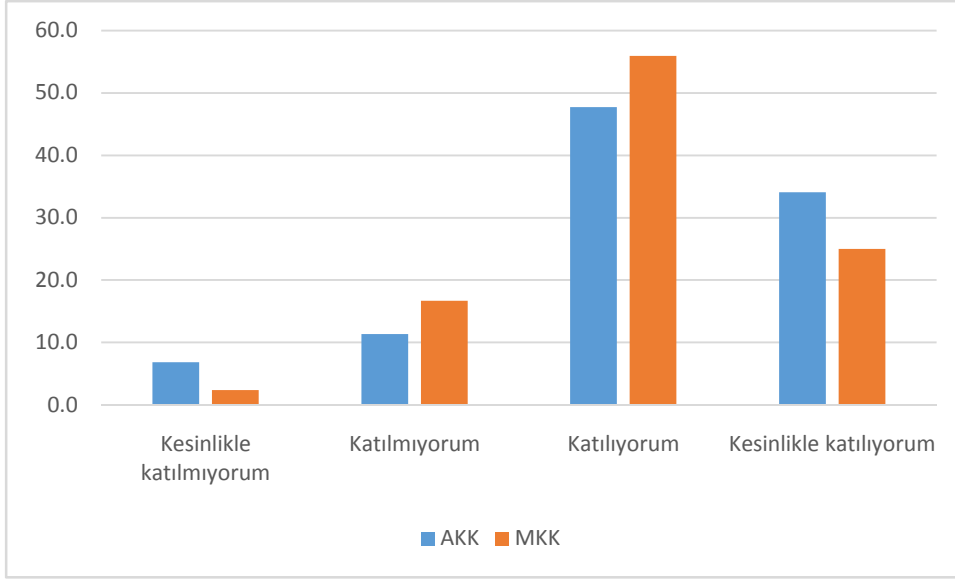
Mersin’de güçlü bir kadın hareketi var, 5-6 dernek var LGBTi’ler de dâhil olmak üzere. Ona da sıcak baktılar isimlerini aldılar derneklerin, umarım devam ederler. Belediyelerin tavrı ilçe belediyelerini de etkileyecek bence, ilçelerde hala kadın dayanışma, sığınma evi de yok yıllardır. Sosyal demokrat belediyeler ama yok işte. O zaman bir bütçe girecek işin içine. Cinsiyete bağlı bütçe girince işin içine program olarak da oluşacak diye düşünüyorum

AKK’dan bir katılımcı ise Ankara’da söz konusu siyasî irade değişiminin henüz yeni olmasına rağmen, şu anki yerel yönetimin sivil toplum ve TCE konularında sahip olduğu demokratik bakış açısının ne derecede önemi olduğuna dikkat çekmektedir:

Biz İzmir’e gittik, kadın meclisleri var ama yöneticilerin eşleri. Ne yapıyorlar diye sordum, kermes yapıyorlarmış. Ankara için bu büyük bir şans, şu anki yönetimin şansını iyi kullanmalıyız.

En nihayetinde birtakım eleştirilere rağmen, atfedilen eksikliklere ve var olan sorunlara rağmen, genel olarak hem AKK hem de MKK üyesi kadınlar için KK’nin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ilişkin görüşleri oldukça olumludur. “**Kent konseyi ve kadın meclisi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sunmaktadır**” önermesine katılan kadınların oranı hem AKK hem de MKK üyesi kadınlar arasında yüzde 80’i geçmektedir:

Grafik22: "Kent konseyi ve kadın meclisi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sunmaktadır."

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ankara ve Mersin Kent Konseylerine üye olan kadınlarla gerçekleştirilen araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara dayanan izleme çalışmasında kent konseylerinde yer alan kadınların karar alma süreçlerine katılımları ve bu bağlamda kent konseylerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik ihlaller değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında altı göstergede hak ihlali tespit edilmiştir.

- 1. Yönetimde, meclis ve çalışma gruplarında temsiliyet:** Kent konseylerinde yer alan kadınların temsiliyet oranı Türkiye şartlarında görece olarak daha olumlu bir konumdadır. Fakat özellikle yönetimde ve kent konseylerinde "kadın meclisi" girişimleri ya da "kadın çalışma grubu" dışındaki diğer meclis ve çalışma gruplarında kadınların temsiliyet oranı oldukça düşüktür ve yönetsel olarak hiyerarşik yapıda üst basamaklara çıktıkça kadınların temsiliyet oranı daha da düşmektedir. Kadınların genel olarak temsiliyetinin yüksek olmasına karşın yönetimde, meclis ve çalışma gruplarında temsiliyetinin düşük olması, kadınların kent konseyi faaliyetlerine katılımlarını da sınırlandırmaktadır ve bu durum da toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında bir hak ihlali olarak değerlendirilebilir.
- 2. Kadınların görüş ve önerilerinin karar alma süreçlerine etkisi:** Kadınların yönetim ve çalışma gruplarında temsiliyetinin düşük olmasının bir sonucu olarak görüş ve önerilerinin karar alma süreçlerinde etkili olamaması sonucunu doğurmaktadır. Özellikle kadın temsiliyetinin görece yüksek olduğu kent konseyi gibi demokratik sıklıkta bir yapıda karar alma süreçlerinde beklenen etkiye sahip olamamaları da bir hak ihlali olarak değerlendirilebilir.
- 3. Konsey faaliyetlerine katılımında toplumsal cinsiyet rolleri:** Araştırma kapsamında kadınların kent konseyi faaliyetlerine katılımının kısmen de olsa toplumsal cinsiyet rolleriyle belirlenen bir işbölümüyle sınırlı olduğu görülmektedir. Kadınların sadece kadınlarla ilgili olan ya da ataerkil bir toplumsal ve kültürel yapının yansıması olarak kadınlara atfedilen görev ve sorumlulukların kapsamında değerlendirilen faaliyet alanlarıyla kısmen sınırlandırıldığı görülmektedir. Kent konseylerinde kadınların faaliyetlere katılımında toplumsal cinsiyet rollerinin ön planda olması da bir hak ihlali olarak değerlendirilebilir.
- 4. Planlama ve bütçelemelerde toplumsal cinsiyet eşitliği:** Büyük oranda kent konseylerinin kendilerine ait bir bütçelerinin olmamalarından kaynaklı olarak, aynı zamanda finansal olarak

belediye tarafından desteklenmesi zaruri olduğundan dolayı kent konseylerinin finansal ve politik olarak belediye ile ilişkilerinde hiyerarşik ve dolayısıyla politik bir ilişkiye sahip olma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kent konseylerinin bu anlamda söz konusu finansal kaynaklarının onaylandığı belediye meclislerinin vereceği kararlara bağımlı olması, konseylerin “sivil” niteliğini deformasyona uğratmakta, kent konseylerinin ve kent konseyleri içindeki meclis ve çalışma gruplarının da politize olmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, planlama ve bütçe lemede toplumsal cinsiyet eşitliği politize edilmiş bir alan olmasından dolayı, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yapılan çalışmalar da söz konusu politik alanın müsaade edebileceği sınırlar içinde kalmak durumundadır ve bu durum da dolaylı olarak hak ihlaline yol açmaktadır.

5. **Toplumsal cinsiyete yönelik kentsel politikalarda yetersizlik:**Oldukça keskin bir biçimde kutuplaşmış siyasi iklimde kentsel politika da ulusal politik ayrımlaşmadan bağımsız bir biçimde yürüyememektedir. Özellikle son yıllarda ulusal ve uluslararası düzlemde Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği alanında geriye gidiş eğilimi bulunmakta, konunun sınırları ve içeriği siyasî iktidarın politik eğilimleri tarafından dizayn edilmekte bu durum toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun evrensel yörüngesinden çıkarak mevcut kampların aldığı pozisyon sınırları içine itilmesine yol açmaktadır. Planlama ve bütçe lemede olduğu gibi diğer kentsel politika planlaması aşamalarında da toplumsal cinsiyet eşitliği hak temelli bir uygulama değil, söz konusu politik durumun yansıması olarak değerlendirilmekte ve bu bağlamda kategorik olarak bir hak ihlaline neden olmaktadır.
6. **Diğer dezavantajlı grupların toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamına dahil edilmemesi:** Milenyum başında dezavantajlı grupların, özellikle de LGBTİ bireylerin sahip olduğu haklarda önemli iyileştirmeler yapılsa da Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden imzasını geri çektiğini açıklaması sürecinde özellikle LGBTi aleyhine bir söylemin kullanılmış olması toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında oldukça olumsuz bir durum ortaya çıkarmıştır. LGBTi bireylere karşı ortaya çıkan ayrıştırıcı ve ötekileştirici söylem kent konseyi gibi toplumun geneline göre daha eşitlikçi ve hak temelli, ayrıca daha demokratik yapıların da LGBTi konusunda çekimser kalmasına yol açmaktadır. Araştırma dâhilinde gerçekleştirilen OGT’lerde LGBTİ konusu açıldığında katılımcıların konuyu tartışmaktan kaçınması da bu siyasî baskının bir sonucudur ve bu bağlamda da önemli bir hak ihlali söz konusudur.

Türkiye’de siyasette yaşanan kutuplaşma ve buna bağlı olarak gündelik hayata, kamusal yaşama dair bütün alanların bu siyasi kutuplaşmadan payını aldığı koşullarda kent konseyi ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi de olumsuz etkilenmektedir. Özellikle salgın koşullarında bu etki daha da olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Öte yandan, kent konseylerinin olumlu bir tutuma sahip olan kişilerce yönetilmesi, daha da önemlisi demokratik katılımcılığı özendirici ve teşvik edici bir yönetim anlayışının egemen olması ve 30 Mart 2019 yerel seçimleriyle ortaya çıkan siyasî iradenin kent konseylerinin gelişimine yaptığı katkı kent konseyi ile aynı kavramlaştırma içinde değerlendirdiğimiz toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin gelişmelere de olumlu katkı sunmaktadır.

Her ne kadar tek başına önemli bir parametre olmasa da kadın meclislerinin kurulmuş olması ya da kadın meclislerinin kurulmasına yönelik bir iradenin oluşmuş olması kent konseylerinde kadın temsiliyetini ve katılımını arttıran en önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda farkındalığın da zaman içinde artması ve ayrımcı tutum ve uygulamalarının bilinçli bir süreç idaresi ile azaltılması uygulanan politikalarda toplumsal cinsiyet eşitliği için olumlu emareler sunmaktadır. Bu motivasyonu arkasına alan bir dinamizmle, kadın meclislerinin kurulması, kent konseylerinin bulunduğu yerelliklerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli bir yapı olmasını

sağlayacaktır. Kuşkusuz kadın meclislerinin kurulması daha çok kadının temsil edilmesine ve kadınların kent konseylerinin etkinliklerinde daha çok yer almasını da sağlayan önemli bir etken olacaktır.

Öte yandan kadın meclislerinin kurulması toplumsal cinsiyet eşitliğinin yalnızca “kadınları ilgilendiren” bir olgu olarak algılanması riskini de beraberinde taşımaktadır. Bu bağlamda kadın meclisleri toplumsal cinsiyet eşitliğinin ihale edildiği bir yapı olmaktan çok, konsey içinde etkinlik ve uygulamaların toplumsal cinsiyet eşitliği açısından düzenlenmesini sağlayan, bu konuda tedbirlerin alınmasını, toplumsal cinsiyet eşitliğinin içselleştirilmesini sağlayan bir yapı olmalıdır. Kent konseyinin bütününde, hatta giderek genişleyen bir çerçevede, konseyi oluşturan bileşenlerde ve bir sonraki aşamada konseyin bulunduğu kentteki tüm hemşerilere ulaşan bir izgeye sahip olmalıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik aşamalı bir strateji, sadece kent konseyine yönelik değil, daha geniş bir toplumsal düzlemde bu konuda daha yapısal mesafelerin kat edilmesine olanak sağlayacaktır.

İlk adım olarak kent konseyleri düzeyinde kadın meclislerinin bir an önce açılması salgın koşullarına uygun bir örgütlenme modeliyle bu konuda motivasyonu hayli yüksek olan kadınların mobilize edilmesini destekleyecek, kent konseylerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politika ve uygulamalarını daha değerli ve örnek kılacak bir girişim olacaktır.

İkinci adım, çalışma gruplarında, komisyonlarda ve diğer meclislerde alınan kararların ve uygulamaların kadın meclislerinin denetiminden geçmesi ve gerektiği yerlerde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından yönlendirilmesidir. Bu sayede, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar sadece kadın meclisine sıkıştırılmamış olacak, daha genel bir bağlamda tüm karar ve uygulamalarda içselleştirilmiş olması için uygun zemin yaratabilecektir.

Üçüncü adım ise kent konseyini oluşturan **bileşenlerin iç yapılarında toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının arttırılmasıdır**. Bu doğrultuda bileşenler özelinde yapılacak etkinlikler, verilecek eğitimler ve hatta bileşenlerin kendi içlerinde ayrı kadın komisyonlarının ya da çalışma gruplarının oluşturulması ve bu oluşumların desteklenmesi toplumsal cinsiyet eşitliğinin daha geniş bir toplumsal çerçevede sağlanabilmesine yönelik olumlu bir strateji olacaktır.

Dördüncü adımda erkeklere yönelik etkinliklerdir. Toplumsal cinsiyet eşitliği sadece kadınları ilgilendiren bir mefhum değildir. Aynı derecede erkekleri, daha genel anlamıyla katılımcı ve demokratik bir toplumda özgürce yaşamak isteyen her bireyi ilgilendirmektedir. Bu doğrultuda, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı etkinlikleri sadece kadınları değil, erkekleri de içermelidir. Sadece kadınlara hitap etmeyen, katılımcı, demokratik ve özgür bir toplumda yaşayan herkesi içeren uygulama ve etkinlikler aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin etkinliklerin tecrit edilmesinin, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin diğer uygulama alanlarından soyutlanmasının önünü kesen de bir etkiye sahip olacaktır.

KAYNAKÇA

- Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2014-2017 Raporu (<https://rm.coe.int/1680590177>)
- Birleşmiş Milletler Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme
(<https://www.ombudsman.gov.tr/document/mevzuat/18411--Kadinlarin-Siyasal-Haklarina-Iliskin-Sozlesme.pdf>)
- CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)
(https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/CEDAW_Sozlesmesi_ve_Ihtiyari_Protokolu.pdf)
- Creswell, J.W. ve Clark, V.L. (2011) *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, California: Sage Yayınları.
- Dünya Ekonomik Forumu, Küresel Cinsiyet Eşitliği Raporu
(http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf)
- Emrealp, S (2005). Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler, (5. Baskı). İstanbul: IULA-EMME
- Göktürk, A (2008) Bugün Gelinek Yerde Kent Konseyleri ve Yerel Gündem 21(Dosya-08 içinde). Ankara: Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.
- Gündüzöz, İ. (2012). Küreselleşme Çerçevesinde Türkiye’de Sivil Toplum ve Belediye İlişkileri. Türk İdare Dergisi
- Habermas, Jürgen (2018) *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*, (çev. Tanıl, B-Sancar, M), 15. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karamani, A (2004) *Türkiye’de ve Avrupa’da Sivil Toplum (Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları no 3 içinde)*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi-Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi.
- Keleş, Ruşen (2016).*Yerinden Yönetim ve Siyaset*, (10. Baskı). İstanbul: Cem.
- Kent Konseyleri Yönetmeliği
(<https://www.kentkonseyleribirligi.org.tr/sayfa/kent-konseyleri-yonetmeliği.html>)
- Onbirinci Kalkınma Planı
(<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>)
- Özkan, Ö. D. (1999) *Sivil Toplum Örgütleri ve Yerel Yönetimler İlişkilerine bir Örnek: Ankara Kent Konseyi Girişimi*, yayınlanmamış yüksek lisans ders raporu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı, Ankara: ODTÜ.
- UN Conference on Human Settlements (1976) *Summary and Observations on Proceedings of HABITAT*, Ontario Ministry of the Environment. (Çevrimiçi baskısı:
<https://webdosya.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/dokumanlar/Summary%20%20Obsercatio n%20on%20proceedings%20of%20HABITAT,%201976.pdf>)
- Ülger, Gülçin Erokşal (2015) Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Uygulamalarıyla İlgili Bir Değerlendirme, *Yasama Dergisi*, Sayı 31, s.2-22

EKLER

EK 1: Anket formu

KENT KONSEYLERİ CİNSİYET EŞİTLİĞİ DÜZEYİNİ/DURUMUNUBELİRLEME ANKETİ

Bu anket çalışması Sosyal Demokrasi Derneği tarafından “Yerel Karar Alma Süreçlerinde Cinsiyet Eşitliği” araştırması kapsamında yürütülmektedir. Çalışma Ankara Kent Konseyinde yer alan kadın üyeleri kapsamaktadır. Veriler etik ilkeleri uyarınca toplanıp, değerlendirilip yayımlanacaktır. Çalışmaya katılma gönüllülük esasına dayalıdır ve dilediğiniz zaman çalışmadan çekilme hakkınız vardır. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın niteliği açısından büyük önem taşımaktadır. Katkınız için teşekkür ederiz.

Araştırma Sorumlusu: Nuran EMİR

İletişim Bilgileri: nuran_emir@hotmail.com

A) KATILIMCIYA İLİŞKİN DEMOGRAFİK SORULAR

1-YAŞINIZ ()

2-EĞİTİM DÜZEYİNİZ (EN SON BİTİRDİĞİNİZ OKUL)

İlkokul ()	Ortaokul ()	Lise ()	Ön Lisans (2 Yıllık Yüksek Okul) ()
Lisans (4 yıllık üniversite)()	Yüksek Lisans ()	Doktora ()	Bir okul bitirmedim ()

3-MEDENİ DURUMUNUZ

Evli ()	Evli iseniz evlenme yaşınız ()
Bekâr ()	

4-ÇOCUK SAYINIZ () İlk çocuğunuz doğduğunda kaç yaşındaydınız ()

Çocuk sahibi değilim ()

5-ÇALIŞTIĞINIZ SEKTÖR/ÇALIŞMA DURUMUNUZ							
Kamu	Hizmet	Sanayi	Tarım	Esnafım	Emekliyim	Düzenli gelir getiren bir işe sahip değilim	Ev kadınıyım- Gelir getiren bir işe sahip değilim
()	()	()	()	()	()	()	()

6-SOSYAL GÜVENCE DURUMUNUZ				
Emekli Sandığı	SGK	Bağ-Kur	Özel Sigorta Sistemi	Sosyal Güvencem Bulunmuyor
()	()	()	()	()

7-AYLIK GELİR ARALIĞINIZ				
0-2500	2500-4000	4000-6000	6000-8000	8000 ve üstü
()	()	()	()	()

8- MESLEĞİNİZ ()

9-HERHANGİ BİR KADIN ÖRGÜTÜNE ÜYELİĞİNİZ VAR MI?	Evet ()	Hayır ()
10-HERHANGİ BİR SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜNE ÜYELİĞİNİZ VAR MI?	Evet ()	Hayır ()
11-HERHANGİ BİR SİYASİ PARTİYE ÜYELİĞİNİZ VAR MI?	Evet ()	Hayır ()
12-KENT KONSEYİNDE BULUNMA SÜRENİZ	()	
13-KENT KONSEYİNDE YER ALDIĞINIZ MECLİS VE KURULLAR		

B) KATILIMCIYA İLİŞKİN TANIMLAYICI SORULAR

Kendinizle ilgili aşağıdaki ifadeleri 10 üzerinden değerlendirmeniz beklenmektedir. (1) en düşük düzeyi (10) ise en yüksek düzeyi temsil etmektedir.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>14-Gündemi takip</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>15-Teknoloji kullanma (bilgisayar, akıllı telefon, internet vb.)</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>16-Kitap/Gazete/Dergi vb. okuma/takip</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>17-Spor yapma</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>18-Sinema/tiyatro/konser vb. organizasyonlara katılma</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>19-Evin dışında zaman geçirme</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>20-Mutluluk hissetme</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>21-Sağlıklı hissetme</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>22-Kişisel gelişiminize (meslek, hobi vb.) ayırdığınız zaman</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>23-Ev işleriyle meşguliyet</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>24-Gelir ve refah</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>25-Sosyal medya kullanımı</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>26-Özgür hissetme</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

C- DURUM TESPİTİNE İLİŞKİN SORULAR

Aşağıda yer alan ifadeler,meclis ve çalışma grupları belirtilmemişse bulunduğunuz Kent Konseyi dikkate alınarak cevaplanacaktır.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
27-Kent konseyinde kadınların sayısal temsiliyeti yeterlidir.				
28-Meclis ve çalışma gruplarında kadınların sayısal temsiliyeti yeterlidir.				
29-Kadın meclisleri/grupları kent konseyinin karar alma süreçlerinde etkilidir.				
30-Yönetmel pozisyonlarda kadınlar yeterince yer almaktadır.				
31-Yürütme Kurulu, meclisler ve çalışma komisyonlarında görev almada kadınlar erkeklerle aynı fırsatlara sahiptir.				
32-Kadın temsiliğini arttırmaya dönük pozitif ayrımcılık, kota uygulaması türünden uygulamalar etkindir.				
33-Denk eğitim düzeyine sahip kadın ve erkeklerin kent konseyinde eşdeğer görev ve sorumluluk alma olanağı/fırsatı eşittir.				
34-Kent konseyinde yapılan seçimler kadınlar açısından adaletlidir.				
35-Kadın ve erkeklerin görüş bildirdiği/ilgilendiği konular arasında farklılıklar bulunmaktadır.				
36-Kadınlar yaşadıkları insan hakkı ihlalleri, ayrımcılık, şiddet vb. sorunları dile getirmeleri için gerekli ortam ve fırsatı bulabilmektedir.				
37-Kadınların (veya kadın gruplarının) verdiği teklif/önerilerin karara dönüşmesinde objektif değerlendirme yapılmaktadır.				
38-Kent konseyinde bulunan kadınlar görüş ve önerilerini baskı hissetmeden özgürce dile getirir.				

39-Bir kadın olarak karar alma süreçlerinde erkekler kadar eşit haklara/eşit katkıya sahip olduğumu düşünürüm.				
40-Kent konseyi faaliyetlerinde (ekonomik, sosyal, kültürel vb.) kadınlar aktif rol almaktadır.				
41-Kadınların kent konseyi içinde harcadıkları mesai, emek için hakedilen değer verilmektedir.				
42-Stratejik plan ve bütçe içeriği oluşturulurken toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi dikkate alınmaktadır.				
43-Toplumsal cinsiyet eşitliği kent konseyinin önemli bir gündem maddesidir.				
Aşağıda yer alan ifadeler, meclis ve çalışma grupları belirtilmemişse bulunduğunuz Kent Konseyi dikkate alınarak cevaplanacaktır.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
44-Kadınlar kent konseyinde cinsiyetçi davranışlara maruz kalmamaktadır.				
45-Konuşmalar ve tartışmalarda cinsiyetçi söylemlere rastlanmaz.				
46-Evlilik, çocuk bakımı, doğum izni gibi durumlar görev ve sorumluluk verilmesinde kadınlar aleyhine ileri sürülmez.				
47-Kent konseyinde erkek üyelerin kadın üyelerle iletişime açık olduklarını gösteren davranışlar yaygındır.				
48-Kent konseyinde “Erkekler kadınlardan daha iyi yöneticidir, kadınlar duygusaldır” gibi yaklaşımlara yer yoktur.				
49-Kent konseyinde kadın olmamla ilişkili ayrımcılığa uğramadım.				
50-Kent konseyinde yer alan kadınlar cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele için yeterli bilinç ve kararlılığa sahiptir.				

51- Kent konseyinde siyaset kadınların etkinliğini olumsuz etkilememektedir.				
52- Kent konseyi eşitsizliklerin azaltılması yönündeki kuruluş amacını kendi bünyesinde sağlamıştır.				
53- Kadın istihdamı/ekonomik faaliyetlerinin toplumda yoğunlaşması konusunda tüm bileşenleri çaba sarf etmektedir.				
54- Kent konseyi kadın çalışmaları yaşadığımız kentte kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişimini sağlamaktadır.				
55- Kadın eğitimi ve gelişimi konusunda kent konseyi bünyesinde aktif bir program takip edilmektedir.				
56- Kent konseyi kapsamında yürütülen kadın faaliyetleri ile kadın alanında çalışan sivil toplumun etkileşimi üst düzeydedir.				
57- Kent konseyinin öncülük ettiği kadın çalışmaları belediye yönetiminde yeterli ilgiyi (mali, uygulama ve yönetsel) görmektedir.				
58- Kent konseyi Belediye kaynaklarının toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde kullanılmasında önemli bir işlev görmektedir.				
59- Kent konseyi kadınların kent yönetimindeki etkisini arttırmaktadır.				
60- Kent konseyi ve kadın meclisi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sunmaktadır.				

EK 2: Odak Grup Toplantısı Yönergesi

Tema 1: Temsiliyet

Bu başlık altında Ankara ve Mersin'deki Kent Konseylerinde kadınların konseydeki temsiliyet düzeyi ve koşulları tartışılacaktır. Bu tartışmada temel göstergeler şu şekildedir:

G1.1 - Sayısal temsiliyet: Kadınların konseydeki sayılarının yeterli olup olmadığı, bu konuda artış ya da azalma eğiliminin nasıl olduğu, kadın üye sayısının artması ya da azalmasındaki temel etkenlerin neler olduğu tartışılacaktır.

G1.2 - Komisyonlarda temsiliyet: Konseyde oluşturulan komisyonlarda kadınların temsiliyet oranı, bu oranın artma ya da azalma eğilimi tartışılacaktır.

G1.3 - Yönetimde temsiliyet: Konsey üyesi kadınların oranıyla karşılaştırıldığında, konsey yönetimindeki kadınların oranı, kadınların yönetimde söz haklarının olup olmadığı tartışılacaktır.

Tema 2: Katılım

G2.1 - Oturumlarda söz hakkı: Konseydeki oturumlarda, toplantı ve tartışmalarda kadınların söz hakkına ne derecede sahip olduğu, bu konuda yaşadıkları zorluklar veya bu konuya gösterilen hassasiyet tartışılacaktır.

G2.2 - Karar alma süreçlerinde etki: Konsey üyesi kadınların karar alma süreçlerine etkisi, bu süreçlerde ne kadar belirleyici oldukları tartışılacaktır.

G2.3 - Kadınlar tarafından verilen teklif/öneriler: Kadınlar tarafından verilen teklif ve önerilerin değerlendirilmesi, karara bağlanması ve bu teklif ve önerilerin uygulamaya geçmesi ile ilgili olarak tartışılacaktır.

Tema 3: Ayrımcılık

G3.1 - Fırsat eşitliği: Kent konseylerinde kadınlara tanınan fırsat eşitliği tartışılacak, aynı eğitim ve tecrübeye sahip erkek ve kadınların üstlendikleri görevlerde farklılık olup olmadığı konuşulacaktır.

G3.2 - Gündem belirleme: Gündem belirlemede kadınların rolü, etkinlikleri ve ağırlıkları tartışılacaktır.

G3.3 - Eril tahakküm: Toplantılardaki, oturumlarda ya da konsey üyesi erkeklerle bire bir ilişkilerde kullanılan dilin eril tahakküm açısından değerlendirilmesi, kadınların cinsiyet kimliklerinden ötürü olumsuz söylem ya da davranışa maruz kalıp kalmadıkları tartışılacaktır.

Tema 4: Farkındalık

G4.1 - Kadınların toplumsal cinsiyet konusundaki hassasiyeti: Kent konseyi üyesi kadınların toplumsal cinsiyet ve buna bağlı konulardaki hassasiyeti, bu konudaki bilinç düzeyleri tartışılacaktır.

G4.2. - Erkeklerin toplumsal cinsiyet konusundaki hassasiyetleri: Kent konseyi üyesi erkeklerin toplumsal cinsiyet ve buna bağlı konulardaki hassasiyeti, bu konudaki bilinç düzeyleri tartışılacaktır.

Tema 5: Uygulanan politikalar

G5.1 – Kent politikalarına etki: Kadın meclisi ve kent konseyinde kadın mevcudiyetinin kent politikalarının şekillenmesindeki etkisi tartışılacaktır.

G5.2 - Uygulamalarda toplumsal cinsiyeti içermeye: Kent konseyi tarafından yapılan uygulamaları toplumsal cinsiyet boyutunu ne derecede içerdiği tartışılacaktır.

G5.3 - Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik programlar: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik özel programların olup olmadığı, bu programların uygulamadaki başarıları tartışılacaktır.

G5.4 - Bu programlara ayrılan kaynaklar: Kent konseyinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik hazırlanan programlara, ya da farklı uygulamalarda toplumsal cinsiyete yönelik olan alt programlara ayrılan bütçe ve diğer kaynakların yeterliği tartışılacaktır.

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. İçeriğinden yalnızca "Sosyal Demokrasi Derneği" sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.